

ועדת החקירה האזרחית לאסון ה-7.10

ישיבה מיום 26 בספטמבר 2024

נוכחים:

חברי הוועדה:

השופטת בדימוס ורדה אלשיך, יו"ר הוועדה
רנ"צ בדימוס שלמה אהרונישקי, מפכ"ל
המשטרה לשעבר
אלוף במיל' איל בן ראובן
מר רפי בן שטרית, ראש עיריית בית שאן
לשעבר
תא"ל במיל' יהודית גריסרו

עדים:

מר חיים רמון, יו"ר ועדת חוץ וביטחון ושר
המשפטים לשעבר
ד"ר ועו"ד כרמית קלר חלמיש, חוקרת ראשית
במרכז הסיוע לנפגעי תקיפות מיניות
מירב ועוזי בן רובי, הוריה של עדן בן רובי ז"ל

פרוטוקול

נכנס העד מר חיים רמון, יו"ר ועדת חוץ וביטחון ושר המשפטים לשעבר.

ורדה אלשיך: תודה רבה, ברוך הבא. אנחנו שמחים שנענית ובאת, כי לא כולם רוצים. אנחנו מבינים ומעריכים שיש לך דברים שאתה יכול להאיר את עינינו ולהבהיר ולספר, שנוכל לקחת משם תובנות. הבמה שלך.

העד: תודה לכם שאפשרתם. תודה שאתם עושים את ועדת החקירה האזרחית, כי אין ועדת חקירה ממלכתית. הייתם מוותרים ברצון על מה שאתם עושים, אבל בהיעדר, וכנראה שההיעדר הזה יהיה להרבה זמן. אני רוצה להגיד משהו על ועדת חקירה. ועדת חקירה ממלכתית שצריכה לקום, והיא תקום בסוף, גם אם תתמהמה, בוא תבוא, לדעתי היא צריכה לעסוק בנושאים מערכתיים, ולבדוק הרבה מאוד אמיתות שהיו עד היום. אני אתן דוגמה למה היא צריכה לעסוק.

למשל, האם ראש אמ"ן הוא המערך הלאומי? היה על זה ויכוח גדול. אני כמובן חשבתי שלא. וכשאמ"ן המערך הלאומי, היא צריכה להתעסק גם בהגנת הסביבה. זו הערכה לאומית. זו דעתי, אבל זה מה שוועדת חקירה צריכה לעשות - צריכה לעסוק במבנה הצבא, האם הצבא הקטן והחכם היה באמת נכון או לא נכון, ועוד שורה ארוכה של דברים מהסוג הזה. מה שאני חושב שכמעט לא צריכה לעסוק זה באחריות האישית שיש לאסון, שאני מגדיר אותו האסון הכי גדול שהיה לעם היהודי בעת החדשה עד השואה ומהשואה, והאסון הכי גדול שקרה לנו בכל תולדות הציונות. אני חושב שפה הדברים לגבי אחריות הם ברורים, ואני אינני מתכוון רק לאחריות הברורה - ראש ממשלה, נתניהו, על פי דבריו, אני לא רוצה להלאות אתכם בציטוטים, קבע שראש הממשלה אחראי להכול. הופיע בפני ועדת בדיקה אחרי מלחמת לבנון השנייה, וקבע. וברור, שר הביטחון אחראי על הצבא. הרמטכ"ל ושדרת הפיקוד העליונה של הצבא היא ודאי אחראית, גם אמרו, ולאחריות הזאת יש משמעות. המשמעות היא שכל מי שהיה אחראי במובנים האלה, ואני מדגיש, לאסון הטבח של ה-7.10, לא היה בידי החמאס בלבד, אלא אנחנו במחדלינו ובהתנהלותנו אפשרנו, ולא רק צבאית. אני שם את זה בצד. איך אמר לי רמטכ"ל לשעבר? אם רק שני גדודי גולני במקום להיות במיטות היו בכוננות עם שחר זה היה נראה לגמרי אחרת. אבל אני בעיקר רוצה להתמקד בעדות שלי ולהפריך את הניסיונות של שכתוב ההיסטוריה. אני טוען, ומנסה להוכיח את זה, שכל ראשי הממשלה מ-2009, בראש ובראשונה נתניהו שגם היה התקופה הארוכה ביותר, היה בוא נגיד האידיאולוג של החמאס נכס והרשות נטל. כל ראשי הממשלה, כל שרי הביטחון ללא יוצא מן הכלל וכל הרמטכ"לים ושדרת הפיקוד העליונה של הצבא סברו שאסור למוטט את החמאס. זה לדעתי היה אסון.

כל החלק הפוליטי-מדיני, כל הצבא, וכל התקשורת כמעט - כולם היו בדעה אחת, וזה אחד הדברים הנוראיים בקונספציה, שכמעט אי אפשר לחדור לתוכה. שכל מי שמדבר נגד הקונספציה הוא תמהוני, הוא רוצה להביא למלחמה, הוא מתלהם. מה שאתם לא רוצים. ואני אנסה בשעה הקרובה, אנסה להיות מתומצת, להפריך כל מיני אמיתות שמנסות להביא מכל הכיוונים. הדבר המרכזי הראשון שמנסים אלה שכרתו את הברית עם השטן החמאסי מהצד הימין של המפה לשלוט בהתנתקות. אני רוצה לומר התיאור של המצב בעזה כאילו היה שם איזה אי קריבי וגוש קטיף היה מקום תיירותי שמתחרה במלדיבים הוא סילוף מוחלט של האמת. זה היה גיהנום. מ-2001 עד 2005 נורו 6,000 פצמ"רים וקסאמים על עוטף עזה ועל גוש קטיף. 113 נהרגו ונרצחו בתקופה הזאת. הרעיון של ההתנתקות, שאני בהחלט גאה שהיה לי חלק בו, היה שאנחנו לא מתיישבים עם 8,000 איש בלב מיליון וחצי פלסטינים שמטרתם בסוף היא סיפוח. זה היה הרעיון, להביא עוד מיליון וחצי עזתים בסופו של התהליך. כאשר יצאנו, לצערי ממשלת אולמרט, שאני הייתי חבר קבינט, כאשר היה ירי משם אנחנו לא הגבנו כמו שצריך. והוויכוח בתוך הקבינט הזה התחיל ב-2007 אחרי שהחמאס השתלט על הרצועה. אני אז חשבתי שחייבים למוטט את החמאס, הייתי קול קורא במדבר יחד עם דני פרידמן ואלי ישי. כשהם התחילו לירות היה לנו ויכוח גדול עם שר הביטחון דאז, אהוד ברק. הוא אבי מדיניות הסבבים. הוא אמר אנחנו יכולים להכיל את הסבבים. ולשיאו הגיע הוויכוח הזה ב-2009 כאשר היינו בעופרת יצוקה. עופרת יצוקה היה מבצע שבו נהרגו עשרה חיילים. כל חייל הוא עולם ומלואו, אבל זה עשרה חיילים. והיינו שניים-שלושה קילומטר מכל הנהגת החמאס. הם היו במרתף של (?). ואז התחיל הוויכוח הגדול בתוך הקבינט, ואני

באתי לאהוד אולמרט ואמרתי לו "אהוד, בוא נגמור אותם. זה קריטי. זו תהיה דחייה לדורות". ואהוד אולמרט אומר "תגיד לי, מה אתה רוצה מחיי?". אני זוכר את השיחה הזאת כמו אתמול. הוא אומר לי "שרת החוץ נגד, שר הביטחון נגד, גלנט אלוף פיקוד דרום עשה טוויסט כדי להיות בסדר עם שר הביטחון, והרמטכ"ל אמר "אני חייל, תגיד לי להרוג אותם, אני אהרוג אותם. זו החלטה מדינית, לא שלי".

שלמה אהרונישקי: בתוך דיון כזה הרמטכ"ל אומר את דעתו.

הוא לא אמר את דעתו. הוא אמר את מה שאני אומר, אפשר לעשות ככה, אפשר לעשות ככה, תחליטו. אולמרט אומר לי עוד שבועיים יש בחירות, אני לא אהיה ראש ממשלה. אני לא אלך נגד כולם. אמרתי לו תהיה דחייה לדורות. צריך לזכור שאולמרט נשא את הטראומה של 48 השעות האחרונות של מלחמת לבנון השנייה. זאת הייתה ההזדמנות, ואז זה מה שקרה. דני פרידמן, אני ואלי ישי למשל כאשר הייתה החלטה להיכנס קרקעית אמרתי אם מטרת המלחמה היא לא מיטוט החמאס אני נגד. למה לסכן חיילים? אפשר לעשות את זה מהאוויר. זה היה הנדבך הראשון של המדיניות של אי-מיטוט החמאס.

שלמה אהרונישקי: אני רוצה רגע, וסליחה שאני קוטע את הסקירה המעניינת, אנחנו עוסקים הרבה בנושא של הדיונים בממשלה ובקבינט. האם באמת ראש ממשלה "שבוי" במרכאות בידיים של אחרים? הוא לא יכול לקבל החלטות? זאת אומרת, יכול, אבל...

העד: ראש ממשלה בישראל נדיר, וישבתי לא מעט בקבינטים, שיחלוק על הצבא. נדיר עד לא קיים. אני אומר נדיר כי יכולים להביא דוגמה. אפשר לחלוק על הצבא במשהו נקודתי. צבא יציע לעשות ככה, הוא יעשה אחרת. היה ראש ממשלה שכן

היה באופן מובהק, זה היה אריק שרון, שהוא היה הרמטכ"ל בפועל הרבה פעמים, וגם יצחק רבין שירד לפרטים. אבל ראשי ממשלה, גם אריק בדרך כלל קיבל מה שנאמר, אבל ידע להתווכח והיה לו סמכות לחלוק עליהם. אבל בדרך כלל, אם אתם רוצים, אני אחרוג מהעניין של ה-7.10, עכשיו כשהצבא בא והציע תכנית להיכנס לעזה, שהייתה מבוססת על כניסה ויציאה, שאני מהיום הראשון אמרתי שהיא לא תשיג את היעדים, ראש ממשלה גם אם חושב אחרת לא יעשה. כי בכל זאת זה הצבא.

איל בן ראובן: אתה שמת לב שאמרת שמי שהיו ראשי ממשלה שכן ידעו לחלוק על הדרג הצבאי היו אנשי צבא.

העד: כן, אבל מסוג מאוד מסוים. יחד עם זה, הם היו שניהם, יצחק רבין בקדנציה השנייה ושרון כל הזמן, מדינאים ופוליטיקאים ברמה יוצאת דופן. זאת אומרת, זה היה שילוב.

ורדה אלשיך: הייתה להם יותר לגיטימציה להתערב בענייני צבא כי היה להם יותר ידע.

העד: זה היה שילוב. כל האלופים מבחינת אריק הוא זכר אותם כמ"כים. אני שמעתי עליכם, בקיצור. אבל אני אומר, לכן אחת הבעיות זה האם יכול להיות, מה המשמעות של אזרח כאיש צבא. היה בן גוריון שבקושי היה רב טוראי, והוא היה גנרל עצום. והיה גם אשכול שהיה שר ביטחון וכד'. אבל זה לא הנושא.

איל בן ראובן: בהקשר של השאלה שעלתה פה, אני רוצה לשאול, היו פה עוד אנשים שישבו בקבינטים וכו', ועולה פה טענה מאוד קשה מול נתניהו שהוא לא מקשיב. זאת אומרת, שהוא יושב מול קבינט, וזה כמובן הולך ומתגבר במעלה הדרך, זאת אומרת מ-2015 אומרים שזו תופעה ממש דומיננטית מאוד.

ורדה אלשיך: שהוא שומע, אבל לא מקשיב.

העד: למזלי לא יצא לי להיות יחד עם נתניהו כשהוא ראש ממשלה, ולא במקרה. כי הייתה הזדמנות שאני אהיה וסירבתי. אני הייתי עם נתניהו כשהוא היה שר אוצר, ושירתנו יחד. לא זוכר מה הייתי אבל היינו יחד, והיו לי הרבה מאוד ויכוחים איתו, בעיקר בתקופת ההתנתקות ועד להקמת הגדר. לשמחתי כמעט תמיד אריק פסק לטובתי נגדו, אבל זה לא קשור לוועדת החקירה. אני לא יכול להעיד על התנהלותו ממקור ראשון, לא משמועות, איך הוא יושב בישיבות. אני לא יכול להעיד בעניין הזה.

שלמה אהרונישקי: אגב, זה מתאים מאוד לחלק מהאנשים שהיו בקבינטים, שאמרו שקבינט זה בעצם ערב הווי כזה, זה לא בדיוק מקום שמקבלים החלטות רציניות. כמובן הם דיברו בעיקר על התקופה האחרונה.

העד: אני לא יודע, כשאני הייתי בקבינטים, ויצא לי להיות גם בקבינטים מורחבים וגם בקבינטים מצומצמים, הרוב המכריע אני יכול להגיד שהיו קבינטים רציניים. אני לא יכול לומר שזה היה חגיגה לא רצינית. וגם רוב האנשים בקבינט ידעו שהם לא מדברים כמעט לתקשורת, אז הם לא נאמו נאומים לאומה. עכשיו אני מגיע ל-2009. ב-2009 נתניהו עומד בשערי עזה, מבטיח לא יחזור, מבטיח שהוא ימוטט את החמאס וכד'. ליברמן מבטיח שהוא ימוטט את החמאס. כמובן כתוצאה מכך הם זוכרים בבחירות 2009. קשר ישיר, אין ספק, לעניין הזה. קדימה נמחקה בבחירות באזור הדרום, פשוט נמחקה. כאחד שהיה ברשימה אני יודע. ואז נתניהו מגיע לשלטון, והוא עושה את אהוד ברק שר הביטחון. מהרגע הזה לקונספציה יש היבט אידיאולוגי, בניגוד, ברק לא היה לו היבט אידיאולוגי, היה לו היבט אסטרטגי. אמר צריך להכיל את החמאס, צריך לחיות עם החמאס, ואם יהיה מדי פעם סבב

אז נעשה סבב, ואחרי הסבב יהיה עוד קצת שקט, אבל לא ממוטטים את החמאס.

בא נתניהו ואמר זה טוב חמאס. למה זה טוב חמאס?

יהודית גריסרו: אתה יכול רק להגיד איפה פעם ראשונה גמלה בך התובנה הזו? איפה ראית את

הביטוי הכי עמוק להיבט האידיאולוגי הזה פעם ראשונה?

העד: אני יכול לספר על הפעם האחרונה שהייתי בכנסת, הייתי חבר ועדת חוץ וביטחון,

ונתניהו כראש ממשלה מופיע. זה היה מאי-יוני 2009. הוא בא ונאם, והוא לא

מדבר בכלל על מיטוט החמאס וכד', ואני אומר לו תראה אדוני ראש הממשלה,

אתה צדקת בכך שאמרת שאם לא נמוטט את החמאס יהיו טילים על אשקלון, ואני

מודיע לך שאם לא תמוטט את החמאס, בפעם הבאה שתהיה התלקחות יהיו

טילים על תל אביב. ואז ראיתי שהוא לא בעניין. עובדה שגם ברק היה חלק

ממשלתו עוד יותר חיזקה. אז ניגש אליי עוזי ארד, ואמר לי חיים אתה באמת

רוצה למוטט את החמאס? אמרתי הבטחתם. הסברתי לו למה זה יקרה, ואכן

בעמוד ענן נדמה לי, שזה היה 2011-2012, היו פעם ראשונה טילים על תל אביב.

זה היה לי ברור שזה התהליך שנתניהו רוצה. ונתניהו הבין שצריך להסיר את

הסכנה במרכאות או שלא במרכאות של "תהליך מדיני". הוא אמר אם אני אעשה

את מדיניות הבידול בין עזה לבין יהודה ושומרון, בין החמאס לבין הרש"פ, הסכנה

של תהליך מדיני שיבוא לידי ביטוי גם של מדינה פלסטינית, הסכנה הזאת אני

חייב את החמאס. ומאז לכל אורך הדרך, ההתבטאות הכי ברורה שלו, אמר "שלי

שלו", נתן כסף לחמאס, נדמה לי מרץ 2019, נאום בסיעת הליכוד. הוא אומר "מי

שמתנגד להעביר כסף לחמאס הוא תומך במדינה פלסטינית". זה כבר היה ברור.

אבל לכל אורך הדרך, אני אתן לכם דוגמה, אני לא יודע אם זה ידוע, אבל אצטט

מקבינט שלא הייתי בו אז מותר לי. בצוק איתן יש קבינט, ושלושה שרים מבקשים

דיון במיטוט החמאס - ליברמן, בנט ושטייניץ. שטייניץ אז היה רק משקיף. מבקשים דיון. הצבא מביא מצגת, המצגת המפורסמת, שיהיו 500 הרוגים וכו', בקיצור מניסיוני בקבינטים כשהצבא לא רוצה לעשות משהו יש לו מצגת אחת, וכשהוא רוצה לעשות משהו יש לו מצגת אחרת. מציגים את זה בפני הקבינט ב-2014, ואז ביבי שואל "האם בנט וליברמן אתם עדיין בעד מיטוט החמאס?", והם אומרים לא. היחיד שהיה בעד מיטוט החמאס למרות המצגת היה שטייניץ. הוא ביקש לדבר, ואמר אני לא קונה את המצגת, אבל גם אם היא נכונה לא יכול להיות שגוף שביבי הגדיר אותו שהוא גיס חמישי של איראן יהיה בגבולנו הדרומי, ואנחנו רבע מיליון תושבים שיהיו בני ערובה של ארגון הטרור הזה, שביבי הגדיר אותו ב-2013-2014 באו"ם כדאעש. במאמר מוסגר, למה אני חושב שצריך לבטל את החמאס - כי אני חשבתי שהוא לעולם לא יהפוך לארגון אזרחי, והוא כמו דאעש וכמו אל קאעידה האזרחים לא מעניינים אותו.

יהודית גריסרו: אני מנסה להבין, מי שבחרו בלא למוטט את החמאס הרי לא חשבו שהחמאס יהפכו להיות חובבי ציון.

העד: חשבו. אני מציע לכם ללכת לדיון שהיה שבועיים לפני הטבח, שדיברו על הכנסת 50 אלף פועלים עזתים. מה זה היה הכנסת כל הכסף חוץ מזה?

יהודית גריסרו: מבחינה אידיאולוגית הם לא חשבו שחמאס-

העד: הם כן חשבו. עובדה, כל מה שהם עשו ואמרו, אנחנו מאמינים שהחמאס לא רק מורתע, אלא החמאס עובר תהליך והוא דואג לתושבי עזה. אני יכול להגיד לכם, כדי לא להלאות אתכם באינסוף ציטוטים, אני יכול להעביר בצורה מסודרת את כל הציטוטים של כל ראשי הצבא. קחי את בנט, בנט בסיום תקופתו כראש ממשלה אומר, ואני מנסה לא לקרוא, היה לנו שנה הכי שקטה, הבאנו פועלים, הפועלים

האלה הכניסו כסף לרצועה וזה מה ששמר על השקט. אם אתם הבאתם אותי, אז היו שתי קונספציות שהובילו לאותה תוצאה. הקונספציה של ביבי, שהייתה גם אידיאולוגית, שהחמאס נכס והרשות נטל, והייתה קונספציה שלא צריך למוטט את החמאס, ובסיסה היה שהחמאס גם מורתע אבל גם החמאס הוא בתהליך של לדאוג לאוכלוסייה. היה דוח של הבנק העולמי מצוק איתן, זאת נקודת המפתח אם רוצים להבין מה קרה, החמאס התחיל להתעצם בצורה חסרת תקדים. למה הוא התעצם? אחרי צוק איתן היו מדינות תורמות, שהזרימו מיליארדים, ואז ב-2017 יש דוח של הבנק העולמי, תקשיבו טוב, שאומר אנחנו מפסיקים להעביר כסף כי כל הכסף מגיע לחמאס והאוכלוסייה לא נהנית, ואם רוצים לסייע לאוכלוסייה צריך לסלק את החמאס מהשלטון. בנק עולמי, שהוא כולו אזרחי. הוא הגיע לתובנה הזאת, ואנחנו, רבים, כמעט כולם, באים ואומרים אתם רק מספרים. כאשר החמאס עלה לשלטון בעזה-

מה זה הדוח הזה?

יהודית גריסרו:

יש סקירות של הבנק העולמי, סקירה מ-2017. כל הדברים האלה מופיעים אצלי בספר שכתבתי בפרק על עזה ב-2020. אבל אחרי זה ב-2017 זה נכתב. תראו איזה גוף כותב את זה. צריך לראות את זה ולהאמין ולהבין. התמ"ג, תוצר גולמי לנפש, בעזה וביו"ש היו ב-2007 אותו דבר. ב-2022 בגדה זה היה 5,000-6,000 דולר, בעזה זה ירד ל-1,700. כלומר חמאס ראו שלא עניין אותו האזרחים, וזה המאפיין של ארגון טרור. זה היה בדאעש, זה היה אל קאעידה. אלה היו המאפיינים. ואת זה תחו עינינו או עיניהם של רבים וטובים מלראות. רובם לא חשבו כמו ביבי שצריך לחזק את החמאס על חשבון הרשות ולהחליש אותה. זה

העד:

הפן האידיאולוגי של הימין. דרך אגב, כמעט כל דוברי הימין הריאו לנתניהו כמה אתה גדול וחכם, ואיך אחד אמר? תראו, זה עובד לו.

יהודית גריסרו: מעניין. בסוף מקבלים החלטות ברזום של עולם, ואי מיטוט החמאס אני מניחה שבדין כזה אומרים, חוץ מהאמירה הכללית הוא מורתע, בואו נאסוף אינדיקציות שבאמת פניו לטובת האזרחים. היה איזו שורה של אינדיקציות שמישהו עקב אחריהן?

העד: לא. אני נותן לך את הבנק העולמי. הפוך, אמרו בואו ניתן להם כסף. דרך אגב, ברור שנתניהו נאשם מס' 1, אני לא נכנס לעניין, אבל כולם. בואו ניתן להם כסף, בואו נביא פועלים לעבוד. ראשי השב"כ היו נגד תקופה ארוכה. ובסופו של דבר הם גם אמרו בואו נכניס עובדים מעזה. למה? כי זה מאפשר רווחה בעזה.

איל בן ראובן: חיים, תגיד, אתה הרי בקשר עם גורמים בצבא, אתה כנראה נפגש עם אנשים לא מעט. במעלה הדרך שאתה מתאר פה, האם אתה שמעת בתוך הצבא, כי די מתבקש שהצבא יסתכל גם מודיעינית על המיליארדים האלה וכל מה שקורה ומתפתח מבחינה צבאית. האם ראית אנשים בצבא שבאים ושמים איזושהי ראייה שמתנגדת לקונספציה השגויה הזאת של נתניהו על העניין הזה? שאנחנו מדי פעם נקצוץ את הדשא.

העד: אני ניסיתי ועבדתי קשה על זה, למצוא גם פוליטיקאים וגם אנשי צבא וגם אנשי תקשורת בולטים שחשבו שצריך למוטט את החמאס, כל אחד מסיבותיו. אני באמת ניסיתי בכל כוחי. היו כאלה שאני לא מצאתי התבטאויות לטובת החמאס, מעטים מאוד. אני מוכן להעביר לכם את הכול, לא היו התבטאויות מהסוג הזה. להפך, הוויכוחים היחידים היו האם צריך לעשות סיכול ממוקד לראשי החמאס. אני אומר לך שהייתי נגד. למה? כי מניסיוני ומניסיון כולנו, כל פעם שחיסלנו מישהו,

זה שבא אחריו גרם לנו להתגעגע לקודם. עכשיו, זה מביא לסבב. אז מה עשית?
 אני לא רוצה לנקוב בשמות כי לא נעים, אבל כולם היו בעניין. אני אקח דווקא
 דוגמה אחת. שר הביטחון ליברמן במשך כל תקופתו כשר ביטחון ניהל מו"מ עם
 החמאס באמצעות קטאר. אני לא אכנס לפרטים, אבל פרט אחד פורסם - הייתה
 לו פגישה אחת עם שר החוץ הקטארי בקפריסין, ושם הם דנו בהודנות לתקופה
 ארוכה. ליברמן היה בהחלט בעד סיכול ממוקד, אבל כאשר שאלו אותו האם אתה
 בעד שהרש"פ תחזור או מה, אמר "חס וחלילה שחיילי צה"ל ייכנסו לעזה וימוטטו
 את החמאס, את החמאס צריכים למוטט אזרחי עזה", אני מצטט. לא היה אחד.
 אני אתן לכם את בנט. בנט בסוף התקופה שלו אומר כמה החמאס מורתע, כמה
 הייתה לנו השנה הכי טובה, וזה בתקופה שכבר הם התחילו להכין. לפיד עושה
 מבצע בתקופתו, ושומר על החמאס כבבת עינו. הוא פוגע רק בג'יהאד. וכולם
 מספרים לנו שאחרי שומר חומות אין כמו החמאס לשנים, החזרנו אותו
 עשר-עשרים שנה. דרך אגב, אחרי כל מבצע היינו אומרים את זה. ואם אני עושה
 לימינו אנו, נכון שבמבצע הזה עשינו הרבה יותר, אבל אני מציע לכם לקרוא את
 ynet של אתמול, יואב זיתון כתב צבאי שחי מפי הצבא, מה הצבא אומר מי שולט
 היום בעזה.

שלמה אהרונישקי: אולי תתעמת עם האמירה של הצד השני, שאי אפשר לנצח את הטרור, כי הטרור
 זה אידיאולוגיה, ולכן יכול להיות שהדרך היחידה זה לנהל את זה.

העד: אז אני מציע לך לקרוא מאמר, אני רוצה לעזור לך שיהיה לך מה להשיב. אני
 מצטט לך מאמר מהווישינגטון פוסט, ששם מצוטטים שלושה גנרלים, אחד בעילום
 שם, אחד זה דיוויד (?), והשני זה גנרל בראון, וגנרל פעיל שאומרים וסיפרו. גנרל
 פטראוס היה בישראל ונפגש עם כמה לשעברים מאוד בכירים לפני המלחמה,

וככה הוא אומר להם - אני עברתי גם את אל קאעידה וגם את דאעש. בהתחלה חשבנו שאפשר להכות ולצאת. אני מודיע לכם, הוא כתב את זה במאמר, אם רוצים לנצח את דאעש צריך לתפוס את השטח, זה לא חשוב כמה נהרוג, כי קל להם מאוד למלא את השורות, לדוגמה הקימו חטיבה חדשה עכשיו של 3,000 מחבלים חדשים בצפון הרצועה, ולטפל באוכלוסייה. זו הדרך היחידה. אין דבר כזה. למה אני הייתי נגד? כי אסור שלארגון טרור יהיה אחיזה בקרקע. אסור. מה זה, לא חיסלו את דאעש? חיסלו. דאעש של היום זה לא מדינת דאעש הענקית. כמובן שיהיה פיגועים של דאעש ושל חמאס, זה דבר אחר. כשאתה נותן לארגון טרור להיות עם אחיזה בקרקע זה אסון. אני מדבר על חיסול, חיסלו את אל קאעידה. הוא לא פועל עכשיו באפגניסטן? הוא פועל, אבל הוא לא שולט. ודאעש לא שולט. אני לא בא שנכחיד את הרעיון, תהיה פעילות טרור, אבל בסך הכול אסור שלארגון טרור תהיה שליטה על מדינה. אסור שתהיה מדינת טרור, ובזה הצליחו. וגם הסביר גנרל פטראוס איך עושים את זה, רק אנחנו חשבנו שאנחנו יותר חכמים.

רפי בן שטרית: אני שומע סתירה בדבריך, אולי לא הבנתי נכון. הסכמי אוסלו שהיית אחד מהתומכים, יציאה של כוחות צה"ל מעזה, לאחר מכן ב-2005 פינו את גוש קטיף, גם כן במובן מסוים סיום הנוכחות הצבאית הישראלית בעזה, ואולי החלל הריק שהותרנו אחרינו מבחינה מדינית וצבאית באותם שנים הביא לצמיחה של ארגון טרור, שאתה בא היום ואומר שאם רוצים למוטט את ארגון הטרור הזה צריך כן נוכחות וכן לשלוט בקרקע ובמה שקורה שם, ובעצם לנהל את חיי האוכלוסייה והאזרחים שם. אז איפה אנחנו עומדים בעצם? אולי אבי אבות הקונספציה ואם כל

חטאת והטומאה הכי גדולה התחילה בעצם בהסכמי אוסלו ובהתנתקות. אולי שם

זה התחיל?

העד: אני רוצה רק להגיד לך שהסכמי אוסלו זה אחד משכתובי ההיסטוריה הגדולים

ביותר. הסכם אוסלו מ-1996, אני אומר מ-96, '93 הייתה תקופה של אי יציבות.

מה עשינו בהסכם אוסלו, אם אתה מביא אותי לשם? הוצאנו את ארגון הטרור הכי

גדול שנקרא פת"ח ממעגל הלחימה, ועד שנת 2000 הוא לא היה. אף פעולת

טרור עד שנת 2000 לא נעשתה על ידי הפת"ח.

מנהרות הכותל זה לא פת"ח?

רפי בן שטרית:

העד: אני מנסה להסביר. בסופו של דבר הקרב היה מול החמאס ומול הג'יהאד, ומשלב

מסוים הפת"ח החל להילחם בהם. מ-96 ועד שנת 2000 היו השנים השקטות

ביותר. היה לנו שיתוף פעולה אדיר עם הצד השני, בתקופת ביבי ובתקופת ברק.

האסון היה שאהוד ברק החליט שהוא נוטש את הסכמי אוסלו והוא הולך על הכול

או לא כלום. הזהרתי אותו, נאבקתי נגדו, אמרתי לו הליכה לקמפ דייוויד היא אסון.

צריך ללכת לאט לאט, אי אפשר להגיע בבת אחת, זה בלתי אפשרי. ואז כשהוא

ירד מהמטוס ואמר לא מצאתי פרטנר אמרתי עשית אינתיפאדה שנייה. ותראה

מה קורה עד היום, מי המשיך את אוסלו? ביבי. ביבי ב-96 אומר אוסלו כמעט

מת, אני החייתי אותו, אוסלו זה טוב. הוא אומר, אני מצטט. הכול מצוטט.

בתקופה הזאת מה קרה באינתיפאדה הראשונה? שינינו את הסכמי אוסלו, חזרנו

לשלוט צבאית ואזרחית. מה קורה עכשיו בגדה? למרות שהחלשנו את הרש"פ,

שלושה מיליון בני אדם הרש"פ מטפל. עולה 15 מיליארד שקל, לא שלנו. מה

הימין באמת רוצה? הוא רוצה את זה גם בעזה. הוא רוצה למוטט את הרשות,

לחזור לעזה ולשלוט בחמישה מיליון פלסטינים ולטפל בהם ולהקים התנחלויות

בכל מקום. זו האמת. כשאני אומר את זה, לא מכחישים, רק אומרים בשקט אנחנו נוכל לגרש אותם. בואו נעשה דיון על אוסלו אמיתי. לכן מה שקרה פה זה שהאכילו את המפלצת. כרתו ברית עם מפלצת דאעשית ונתנו והאכילו אותה, ותכף אגיד איך האכילו אותה. היה צריך לגמור אותם כשהם קטנים. אנחנו טעינו, זה היה מפלצת. אתה רואה מפלצת קטנה ואתה אומר לא. מילא שלא היית מאכיל אותה. אתה בא ואומר אוקיי, אני לא רוצה למוטט, אבל אני גם לא מאכיל, ועכשיו אני אגיע לתקופה של ההאכלה. מה עשינו? קודם כל מדינות תורמות הביאו כסף, והיה תקופה טובה. מה קרה בתקופה הזאת? אנחנו, מדינת ישראל, בנימין נתניהו באחד המאמרים שכתבתי קראתי לו "ביבי הבנאי" הכניסו מאות אלפי חומרי בנייה שבנו את המנהרות. אנחנו הכנסנו. שילמו לנו, ואנחנו הכנסנו. לא בנו בתים. לא שיפרו את האוכלוסייה. קודם כל דאגו לזה. ואז היה משבר. פה האחריות באמת הכי נוראה על כל האנשים שהיו. זה אחרי צוק איתן. ב-2017 מתנהלים דיונים בקהיר בין הרש"פ, חמאס והמצרים. 2017-2018, והם מציעים שהרש"פ תחזור לעזה, והחמאס אומר בשמחה רבה, אבל אנחנו שומרים על הנשק שלנו. אתם תטפלו בביוב ובחקלאות ובחינוך, אבל אנחנו, ואז אבו מאזן אומר להם שלטון אחד, נשק אחד. ואז זה מתפוצץ, ואז אבו מאזן מפסיק את התשלומים ל-42 אלף פקידים של הרש"פ שהיו בעזה שקיבלו כסף מהרש"פ כל השנים, למרות שהחמאס בשלטון. אז הוא מפסיק לעשות את זה. יש משבר נוראי בעזה. אז חושבים מה עושים, ויש שלוש מדינות אז תומכות חמאס - טורקיה, קטאר וישראל בראשות נתניהו. אלה שלוש המדינות שיש להם אינטרס בחמאס. אני אז בא ומנסה לדבר עם מי שאומר ניסינו הכול, בטוב, ברע וכד', לא עוזר, תראה מה קורה לתושבים. אני לא העליתי על דעתי שיהיה כזה טבח, אבל רבע מיליון

תושבים שחיים תחת סבבים מהסוג הזה זה נורא. אז עולה ההברקה שקטאר יעבירו כסף לחמאס. הם מעבירים את הכסף לחמאס, ויוסי כהן ראש המל"ל דאז מביא את זה. הוא צ'ארמר גדול, הוא יודע לשכנע את קטאר. ואז יש בעיה. איזו בעיה יש? חמאס זה ארגון טרור על פי החוק האמריקאי, אי אפשר להעביר לו כסף. הולך ביבי בכבודו ובעצמו, זה היה ממשל טראמפ, ומשכנע את האמריקאים לעשות waiver, סוג של פטור. ואז מתחילות מזוודות הכסף.

שלמה אהרונישקי: באיזה שנה זה היה?

העד: 2018-2019. ואז מגיע הכסף, מיליארדים. מזוודות הכסף, בצורה זו או אחרת, המשיכו להגיע לידי החמאס עד ה-7.10. גם בתקופת ממשלת בנט-לפיד זה המשך. רק מה? לדעתי עוד יותר גרוע, בקופון של דלק. הקטארים היו קונים מהמצרים דלק, המצרים היו מעבירים את הדלק לידי החמאס, החמאס היה מוכר אותו. כשהיו מזוודות כסף אז אם היינו מתעצבנים על החמאס, היינו אומרים לבחור עם המזוודה אתה לא נכנס לעזה. יכולנו לעצור. אבל בשיטה השנייה, שיטת בנט, לא יכולנו גם את זה לעשות, כי לא היינו בלופ. כלומר, עד ה-7.10 ממשלות ישראל היו אחראיות לעניין הזה.

יהודית גריסרו: רגע, ברשותך. הרי מגיע הכסף, יש מי שמסתכל על מה קורה בעזה, אין מי שעושה את הקישור בין הכסף לבין ההתעצמות והסכנה?

העד: אני הייתי קצין מודיעין מאוד צעיר במלחמת יום הכיפורים בחיל האוויר, הייתי במחקר, ראיתי אפילו מחקר מצרים על פעילות חיל האוויר במצרים. זה האסון באסטרטגיה, מה באסטרטגיה קורה? כל ידיעה שאתה מקבל שמחזקת את הקונספציה אתה מאדיר אותה, וכל ידיעה שמקעקעת את הקונספציה אתה מקטין אותה. קונספציה אני טוען זה סוג של בועה, בועה עם סם משכר. אני זוכר יום

רביעי לפני ה-7.10, אני זוכר שאני נוסע באוטו ומדווחים שיש תרגיל גדול של החמאס, ומדווחים בומים והכול. אומרים שזה תרגיל, לא לדאוג. פה צריך לחשוב ולראות. כי הכול היה מבוסס על העניין של הברית מצד אחד, איך אמר גרשון הכהן אלוף במיל? הוא אמר "צריך לומר את האמת, האסטרטגיה של נתניהו היא למנוע אופציית שתי מדינות. לכן הוא הפך את חמאס לשותף הכי קרוב שלו. במימד הגלוי חמאס אויב, במימד הסמוי הוא בן ברית". היה צריך להגיד בעל ברית, הוא לא יהודי, אבל עד כדי כך הוא טעה ואמר בן ברית. זה הכול כשנתניהו עצמו אומר ב-2017 בוועדת ביקורת המדינה מה החמאס רוצה לעשות, והוא מתאר את כל מה שקרה. בסוף האחריות שלו, איך הוא אמר ב-2007 אחרי וינוגרד? "האחריות היא של הקברניט, של ראש הממשלה. תפקידו של שר הביטחון משני". אולמרט כמובן היה ראש ממשלה והוא דרש שהוא יתפטר. אם אתם רוצים, נפתלי בנט, כדי שתבינו עד כמה הקונספציה הזאת הייתה נוראה: "אחד ההישגים שאני גאה בהם החזרת השקט לתושבי הדרום", שנה לפני "שיקמו הרתעה למול האויב, לאחר שנה אני מוסר חזרה דרום שקט ופורח, חמאס מורתע", והוא גאה. ביוני הוא אומר "לראשונה משנים אפשרתי להכניס פועלים עזתים בתנאי שיהיה שקט. שנים ראש הממשלה פחד, אבל אני גבר, אני הסכמתי". "מאות אלפי עזתים מתקיימים על המשכורת של אותם עובדים". שרי ביטחון, משה יעלון, שהוא התגאה שעשו, "לא נכון היה להציב לצבא את היעד למוטט את החמאס, גם לא במחשבה של היום שאחרי". אביגדור ליברמן: "לא נפיל את החמאס באמצעות חיילים והקרבת כוחותינו, אנחנו צריכים להביא את תושבי עזה להכרה שלהם להפיל את החמאס". בזמנו אמרתי לו שהסיכוי שזה יקרה זה כמו שתושבי צפון קוריאנה ימרדו נגד קים אל סון. בני גנץ: "החמאס

מתחרט חרטה גדולה, ועכשיו כבר לא נשמע ממנו". או-הו, כמה שמענו. וגנץ מסביר ש"ישראל תרצה אחריות מהחמאס על השטח". סמוטריץ': "הרשות הפלסטינית היא נטל, חמאס הוא נכס". ובכיר מאוד בשיחה פרטית בממשלת נתניהו במאי 2023, אז כתבתי מאמר שכולם באותה קונספציה ואני מדבר איתו, והוא אומר לי "אסור בשום פנים ואופן שהרשות תחזור לשלטון בעזה, גם במחיר שימור שלטון החמאס". אני יכול להגיד לכם בימים אלה, היה סלים פאייד, כולם באו אליו וביקשו ממנו להיות בשפתו "מלך עזה", ואז הוא אומר תראו, אני צריך לקבל איזה נייר, תלכו לאבו מאזן והוא יכתוב לי מכתב שאני מלך עזה. זה הכול. כל היתר הוא בעל הבית, אין רש"פ, אין כלום, הוא עובד עם מי שיש, כל מה שאתם רוצים. ואז פונים אל ביבי, והוא אומר בשום פנים ואופן לא. אבל צריך לזכור, תלכו לוועדת חוץ וביטחון, אני חושב במאי 23, ביבי מרומם ומהלל ומקלס את הרש"פ - אסור למוטט אותה, במקומות שהיא עובדת היא מצליחה וכד'. ואז גם התחיל השלב שהוא רצה לתת לה הטבות בעניין הזה. ב-2019 אני פונה לאחד מהרמטכ"לים שהיו בראשי כחול-לבן ב-2019. זה היה אחרי שביבי דיבר בסיעת הליכוד, ואני אומר לו תראה, אני לא גנרל לצערי, אני בקושי סרן. אני אומר את זה, אני אלך לדרום, יגידו לי מי אתה. אתה רמטכ"ל, אתה מוערך, לך תיקח את כל מה שביבי אומר, שים שלטים שהוא מקריב אתכם בשביל סיפוח יו"ש. אומר לי וואלה, אתה צודק. הלך לחבריה שלו ל"אסטרטגים" במרכאות, והם עוסקים רק בדבר אחד, רק לא ביבי. לצערי כך היה. במערכת הביטחון, שאלת, ספטמבר 2018 הרצי הלוי מפקד פיקוד: "לא רואה איך כיבוש עזה ומיטוט שלטון חמאס משנה את המצב בשטח". חליוה: "התהליכים שמובלים על ידי ישראל לייצוב כלכלי, הכנסת פועלים, שיפור בחיים יש בו פוטנציאל לשקט ארוך שנים".

עמית סער, רח"ט מחקר, ואל תיפלו במלכודות של שיקולים פוליטיים, הבנתם שאני לא בדיוק מצביע ביבי ומי אני חושב האחראי המרכזי, אבל הוא היה שם לבד, עמית סער, ב-22: "חמאס לא רוצה להיכנס לאירוע עם ישראל. זה גם עולה לנו בכל סנסור אפשרי. ואני גם רואה את זה במעשים שלהם. מה חמאס עושה שדי חריג? הוא מרסן, הוא מבצע מעצרים. אני חושב שכרגע חמאס והג'יהאד מורתעים ולא מעוניינים להיכנס למערכה". הוא חוזר ואומר "חמאס אינו רוצה במערכה נוספת בעזה". אני קורא את זה ואני מתרגז. אני יכול להעביר.

אני אשמח מאוד שתעביר לנו את הציטוטים האלה.

איל בן ראובן:

העד:
אביב כוכבי, נפתלי בנט אחרי פיגוע ליל הגרזנים שהיה ביום העצמאות באלעד, הוא אומר לרמטכ"ל "תחסל את סינוואר", וגם ראש השב"כ בעד לחסל את סינוואר. משיב לו כוכבי בהאי לישנא: "אם אתה רוצה שאני אקדם תכנית לחיסול סינוואר, אתה צריך לשכנע אותי קודם שזה שווה את המלחמה שתפתח בעקבות החיסול הזה, כי אני זה שאצטרך להסביר אחר כך לחיילים וגם להורים השכולים". מה את חושבת שבנט עשה? התקפל. בראיון הפרישה שלו: "בזירה הפלסטינית ייצבנו קודם כל את עזה", זה ינואר 23, תשעה חודשים לפני. "כל המערכת הפלסטינית הייתה מתנהגת אחרת, אם עזה הייתה מתנהגת אחרת אני מעריך שיש לה סיכוי להישאר יציבה עם רמת ביטחון גבוהה". בני גנץ כרמטכ"ל: "יש פה קיץ חם, הסתיו יבוא אחריו, הגשם ישטוף את אבק הטנקים, השדות יוריקו, ודרום אדום במובן החיובי של המילה, של כלניות, פרחים ויציבות, יהיו פה לעוד הרבה שנים קדימה". עמוס ידליון, ראש אמ"ן, בספטמבר 23, שלושה שבועות לפני הטבח: "חמאס השקיע מאמץ רב לשיקום הרצועה מאז שומר חומות, ומעדיפה ככלל להותיר את עזה מחוץ לעימות".

יהודית גריסרו: יש איזה צדיק בסדום?

העד: תאמיני לי שעשיתי מאמץ גדול. יש צדיק יחסית. בצבא לא מצאתי. היחיד

שמצאתי בצורה מסוימת היה גבי אשכנזי. ובמדינאים בפוליטיקאים יש התבטאויות של גדעון סער. אני מתנצל שאני אומר גדעון סער היום, אבל תמצאו התבטאויות שהיה נגד פועלים. יש לו כמה התבטאויות, גם במהלך המלחמה.

ורדה אלשיך: היה נכון לזמנו כנראה.

רפי בן שטרית: הדברים שהוא אומר נכונים מאוד תמיד. מה שמעניין שכל האנשים האלה שאתה

מזכיר מגיעים היום לאולפנים וממשיכים לפרשן.

העד: אני לא רוצה לדבר על האסון שמה-7.10 שככה יצא. אם הייתי אומר לכל אלה

שהתווכחו איתי באוקטובר 23 שאחרי שנה יהיה המצב, הייתם אומרים חיים השתבשה עליך דעתך ואתה תבוסתן, לא יכול להיות. והם מופיעים. אני אומר לך, ביוני 2019 "חמאס מאוד מורתע". "חמאס יכול עם בלונים ובוחר שלא לעשות זאת". בשומר חומות, עם המטרו שזה היה אחד השקרים הגדולות, "שומר חומות יצר לחמאס מאזן הפסדים שקצת מצנן את ההתלהבות שלו לצאת למערכה. והכלכלה הפלסטינית התרגלה ש-80 אלף איש מכניסים חמישה מיליון שקל".

התפיסה הייתה שחמאס יהיה רש"פ. אני יכול לדבר על בכירים אחרים - שמני, ישראל זיו. כל הפרשנים פה, אחד לאחד. שבו שנה, תהיו בבית בשקט, אל תדברו. עמוס גלעד, והערכות צה"ל. בסוף יש הערכות רשמיות של צה"ל. "חמאס בעזה מורתע, אפילו מורתע מאוד". לא סתם מורתע. "בצה"ל טענו כי אנחנו במצב ביטחוני טוב, וכן כי צריך לזקק רעל וספינים בהערכת המצב כפי שהוצגה לראש הממשלה ולשר הביטחון". "על פי הצבא החמאס מורתע כפי שלא היה שנים", מאי 23. 7 באוקטובר, אותו יום נורא ואיום, עוד אומרים בבוקר גורמי

ביטחון בכירים בצה"ל, תקראו רק את השבוע שלפני הראש נופל, ואומרים לדרג המדיני באותו שבוע שהחמאס אינו מעוניין בהסלמה, בדיונים שנערכו בשבועיים האחרונים נאמר לדרג המדיני שהחמאס מורתע. בספטמבר יש דיון על הכנסת חמישים אלף עובדים. גם נדב ארגמן, 2016: "חמאס עדיין מורתע ואינו ערוך למלחמה נוספת נגד ישראל". מאי 2021, נדב ארגמן, אני מדבר עליו כי כאילו אמר אחרת. זה באמת אנשים מאוד טובים, לוחמים. נדב ארגמן באמת מראשי השב"כ מהטובים ביותר, איש נפלא באמת בתפקידו, אבל כשלו. צריך להודות קודם כל כדי לתקן, צריך להסתכל למציאות בעיניים, שהייתה ושעכשיו. איך הוא אמר? "מבחינת המכה שקיבל חמאס", הוא אמר את זה ב-21, "המבצע הזה יכול להיות מבצע משנה מציאות".

הוא באמת שינה את המציאות, לרעה.

רפי בן שטרית:

העד:
אוקטובר 21, בנאום הפרישה שלו אומר ארגמן: "האסטרטגיה של חמאס הוא שקט ברצועת עזה וביצוע פיגועים בישראל וביו"ש". חשוב גם לדבר על התקשורת, כי התקשורת היא המתווכת בין המציאות, בין הדרג המדיני-הצבאי לבין הציבור. אז יש להם חלק. אתם יודעים שאמנון אברמוביץ', בלשון המעטה, לא מת על ביבי. המילים היחידות הטובות, לא רק שלו, שהיו לו על ביבי הוא אומר כך, באוגוסט 22: "כי בהקשר של יציאה למלחמה מול חמאס, נתניהו שייך אצלי לטובים". אתם מאמינים שהוא אמר? "לטובים ולא לרעים, כי הוא לא שש אלי הדק, הוא מאופק, מכיל, הבין לעומק באופן אישי מעשים תיאורטיים את מחיר המלחמה וסכנותיה". זה אותו אמנון אברמוביץ' שאין מהדורה שהוא לא מסביר כמה ביבי וביבי, ואני לא רוצה להיכנס להכול. כמובן בתקופת ממשלת השינוי בכלל, שצריך לטפל ברובד האזרחי. אני פשוט לא רוצה להביא. אהוד יערי. היה

פה אצלכם אור הלר. אני פשוט עברתי ככה שיהיה לכם. אני מדבר אחרי עבודת מחקר גדולה שעשיתי.

יהודית גריסרו: אור הלר הודה באופן אישי שהוא סומא ושגה.

העד: הוא היה כתב צבאי בעופרת יצוקה, והוא היה צריך לדעת את חלקו של אהוד

ברק, האב המייסד של מדיניות הסבבים ואי מיטוט החמאס. את זה הסברתי. הוא

אחרי צוק איתן, עפר שלח כתב את כל החסרונות של צוק איתן, אז הוא בא ואומר:

"אין למדיניות הישראלית אלטרנטיבה", קרי אי מיטוט החמאס. יואב לימור, גם

הוא לא מאוהדי ביבי: "כל מי שמתנגד להכנסת הכסף והסולר לעזה שיתחייב

מראש להגיע להלוויות החיילים שיהרגו במלחמה". לסיכום, מכיוון שאני שהיור

לא נותנת לי חסד של שכן, אני כבר מסיים, אני רוצה לסיים באמירה - אני חושב

שמה שקרה זה היה דבר נורא ואיום, והאחריות המרכזית נופלת כמובן על

נתניהו, ואני חושב שבגלל שהדבר כל כך נורא, אז יש מספיק אחריות לכולם, וכל

מי שהיה מעורב במדיניות והתנגד למיטוט החמאס וחיזק את החמאס בכל מיני

צורות, הן בדרג המדיני, הן בדרג הצבאי, אפילו הן בדרג המומחים הצבאיים, כמו

שאתה שאלת, והן בתקשורת שהדהדה את המדיניות הזאת - כולם נושאים

באחריות, וכולם צריכים לתת את הדין. כל אחד בתחומו. בדרג המדיני לפרוש

מחיים ציבוריים לתקופה, לא למלא שום תפקיד ציבורי. בדרג הצבאי לצאת,

לפרוש מהצבא. ובתקשורת להיות מאוד צנועים, ולא להטיף לנו איך צריך לעשות

ככה וככה בתקופה הזאת. הייתי מציע להם פסק זמן עד שיחזרו.

רפי בן שטרית: מילה על מערכת המשפט, היית שר המשפטים. כי יש גם טענות לשם.

העד: כן, יש טענות במערכת המשפט. זה פרק בפני עצמו. במערכת המשפט הבעיה

המרכזית שיש לי, וגם בתקופת המלחמה, זה שפעם ראשונה אין שום מערכת

משפט שמתערבת בנושאים צבאיים. זה התחיל עם אהרן ברק בתפיסת המולד, מושל בית לחם נכנס והגיש בג"ץ שצריך להכניס אוכל וכד' למחבלים שהגיעו, וברק קבע שזה שפיט, קבע שהכול שפיט. אתם רואים, זו הבעיה לאורך כל הדרך, כולל יבואו ויבדקו טוב איך עברנו מהתקופה של אלמוג נדמה לי, ששם היו הוראות פתיחה באש שיורים בכל מי שקרב לגדר, איך זה פורסם, וגם עכשיו במשך כל התקופה הזאת יש בג"צים שמוגשים, למשל עכשיו בנושא הביקורים של הנוח'בה. דנים בזה, בנושא שהוא לא צבאי רק, זה מול החטופים. זה כלי להשתמש, אני לא רוצה להיכנס לזה כי אין לי זמן, אבל בהחלט הדברים האלה שבשום מקום בעולם אין בית משפט שמתערב בעניינים צבאיים בזמן המלחמה. יש מקומות מעטים שדנים אחרי המלחמה, אבל בוודאי לא בזמן. אני אגיד משהו, אתם יודעים שיש מחלוקת בבית המשפט העליון שהכול שפיט, אני חושב שחלקם הוא מזערי לעומת כל מה שפרסתי כאן.

שלמה אהרונישקי: תודה רבה.

העד: אני מאוד מודה לכם, תודה.

שלמה אהרונישקי: את הסקירה הזאת רק אם תוכל.

העד: אני אתן לכם הכול.

יהודית גריסרו: תודה.

העד יוצא מן האולם.

נכנסת העדה ד"ר ועו"ד כרמית קלר חלמיש, חוקרת ראשית במרכז הסיוע לנפגעי תקיפות מיניות

ומחברת דו"ח פשעי מין של החמאס ב-7.10.

שלמה אהרונישקי: צהריים טובים לך. אנחנו כמובן מודים לך שהסכמת לבוא, ומודים לך על זה שאת מוכנה לחשוף דברים, כמובן מה שאפשר. את תחליטי מה גבולות העניין. אנחנו מתנצלים בשם שני חברי הוועדה שהיו צריכים היום לצאת. לפני שאת מתחילה, ספרי קצת על עצמך, ואז נעבור לנושא.

העדה: ד"ר עורכת דין כרמית קלר חלמיש, אני עובדת באיגוד מרכזי הסיוע לנפגעי תקיפה מינית, שהוקם לפני כשלושים שנה כארגון גג מקריית שמונה ועד בארבע. המרכזים נותנים סיוע בימי שגרה ומלחמה, ברמה של קו סיוע 24/7, ליווי לבתי חולים, למשטרה, לפרקליטות, סדנאות חינוך למקומות עבודה, בתי ספר, חינוך לא פורמלי, הרבה מאוד שירותים מקומיים שניתנים. בשנות ה-90 הוקם איגוד מרכזי הסיוע, שהוא גוף מטה שעובד ברמה הארצית, מקדם חוקים בכנסת, עובד מול משרדי ממשלה, וגם מערכת המחקר שאני עומדת בראשו מבצעת מחקרים שוטפים על נושאים שקשורים פגיעה מינית במטרה למגר את התופעה ולפעול לסייע למי שנפגע ממנה.

שלמה אהרונישקי: אתם גוף התנדבותי?

העדה: אנחנו מלכ"ר, איגוד מרכזי הסיוע לא נתמך על ידי המדינה, ומתקיים על בסיס תרומות בלבד.

שלמה אהרונישקי: למה המדינה לא מממנת?

העדה: זה נושא מורכב. אנחנו גם מעדיפות את העצמאות שלנו לפעול מול המדינה כשצריך.

שלמה אהרונישקי: אתן זוכות לשיתוף פעולה מצד כל הגורמים?

העדה: כן, אנחנו עובדות עם משרד המשפטים, משרד הרווחה, משרד הבריאות. במדינה

שלנו חלק גדול מהשירותים ניתנים על ידי המגזר השלישי.

שלמה אהרונישקי: הבנתי. בואי ספרי לנו קצת על המחקר. אני מבין שעשית שניים, אחד על

התקיפות המיניות ב-7.10 וב-8.10, והחלק השני זה אלה שחזרו מהשבי.

העדה: לעניין הוועדה שאתם יושבים בה היום, אנחנו נדבר על מחקרים שקשורים

למלחמה. ב-7.10 מיד, כמה שעות אחרי שהתחילה המלחמה, התחלנו להבין

שבמלחמה הזאת, שלא כמובן עבר, היו פגיעות מיניות ומגדריות. התחיל להגיע

אלינו מידע מעצם המומחיות שלנו והקיום בשטח. לקח זמן עד שהבנו מה לעשות

איתו. וגם חשוב לי להגיד שהקווים המנחים של העבודה שלנו הם שהנפגעות

צריכות להחליט בעצמן, ורק הן יכולות להחליט אם לחשוף. בימים שבשגרה רוב

הנפגעות הן נשים, ולכן אימצנו את השפה כדי להנכיח את זה. האמונה הבסיסי

כחלק מהחזרת השליטה, פגיעה מינית היא הפקעת שליטה, ואחד העקרונות

בדרך להחלמה הוא לתת להם לבחור מה לעשות והאם לחשוף את הפגיעה שהם

עברו ואיך. אנחנו יודעים ממחקרים בעולם על נפגעים במלחמה שמאוד חשוב

לתת להם את המקום לספר את הסיפור בדרך ובזמן שמתאימים להם. אנחנו לא

מאמינות בהקרבה של אף אחת. לכן על אף המידע שהגיע והמשיך להגיע, הייתה

לנו דילמה מאוד גדולה איך לחשוף והאם לחשוף, כשברור שלא חושפות אף אחת

שלא מעוניינת בזה. לצד זה יש משמעות מאוד גדולה לדבר את מה שקרה, גם אל

מול ההכחשה בעולם, וגם במובן ההיסטורי. זה דבר שלא קרה עד היום בישראל,

והיה לנו מאוד חשוב שדפי ההיסטוריה יזכרו את זה. אחרי הרבה מאוד

התלבטויות והרבה חומרים שנאספו, בפברואר '24 הוצאנו את הדוח שעוסק

בפגיעות המיניות שקרו במלחמה. מה שעשינו שם זה לקחנו את כל המידע שהיה

לנו ובאמצעות המידע הגלוי שהיה, שנחשף גם בתקשורת הישראלית, גם בינלאומית וגם על ידי מקורות רשמיים, גילמנו את כל המידע שלא יכולנו לחשוף שהגיע אלינו. בדוח עשינו ניתוח של הזירות שבהם התבצעו פשעי המין, ארבע זירות - בשטח מסיבת הנובה ובכבישים שנמלטו בהם ניצולי המסיבה וגם מי שלא ניצל לצערנו, בקיבוצים וביישובים סמוך לעוטף ובעוטף, בבסיסי צה"ל וגם בשבי. הדוח פורסם בפברואר 2024, ומאז נחשף עוד מידע לגבי מה שקרה בשבי. השתמשנו במתודה שאנחנו מכירות מהעבודה השוטפת במחקרים אחרים, וזה לאפיין את דפוסי הפעולה שבהם התבצעו פשעי המין. ראינו שהעדויות והדיווחים חוזרים על עצמם, שהדפוסים אותם דפוסים בזירות שונות באותם זמנים. ברור שאלה לא אותם אנשים שעברו מזירה לזירה, אלא בעצם אנשים שונים בזירות שונות שביצעו אותה פרקטיקה. אני לא מומחית לחמאס, אבל זה נראה כמו תכנית פעולה. הם יצרו משנה סדורה איך ומה לעשות. זה בעצם מה שעשינו. יש דוח שיש בו את הפרקטיקות.

שלמה אהרונישקי: זה עולה מתוך המחקר?

העדה: זה עולה מתוך פריטי המידע. אספנו את פריטי המידע וניתחנו אותם באופן שיטתי, ואפיינו שני סוגים של קטגוריות של פרקטיקות, לאחת קראנו פרקטיקות של פגיעות מיניות במלחמה, יש שם פרקטיקות של שימוש בנשק כדי לבצע פגיעה מינית, של ריבוי פוגעים, הרבה פוגעים שפוגעים באותה נפגעת, של פגיעה בפני בני משפחה. יש קטגוריה של פגיעה מינית בגברים, חשוב להגיד. גברים נפגעו ב-7.10, ואחד מהם גם נחשף וסיפר את הסיפור שלו, אבל יש עוד שנפגעו והקטגוריה השנייה היא פגיעות ברף יותר גבוה, פגיעות סדיסטיות ברוטליות, שם יש השחתה של איברי מין שבוצעה באופן שיטתי. יש פגיעה מכוונת ריטוש של

הפנים ושל הגוף. יש קשירה של גופות אחת לשנייה. אני לא חושבת שאני זוכרת את כולם בעל פה. אני לפעמים מתקשה לשלוף את כל הזוועות האלה באופן אוטומטי, אז יכול להיות ששכחתי אחת מהקטגוריות. אבל התמונה הכללית אני מקווה שאני מצליחה לצייר.

רפי בן שטרית: הדוח הזה הוצג בפני נציבה באו"ם?

העדה: הממצאים שלו הוצגו בפני הנציבה של האו"ם כשביקרה פה. יש חלק מהדברים שמתכתבים עם מה שפרסמה בדוח שלה. היא בוחנת את הדברים בעיניים יותר משפטיות. המשקפיים שלנו קצת שונות, כי אנחנו בחנו מכיוון ניתוח וקטגוריזציה. היא גם קבעה שהיו פשעי מין.

שלמה אהרונישקי: מה עוד העליתן במחקר?

העדה: יש ממש תיאור של הפרקטיקות, כולל עדויות. יש כל פרקטיקה ולצדה כמה תיאורים של אותה פרקטיקה, למשל פגיעה בפני בני משפחה וחברים. גם במסיבה וגם בקיבוצים בוצעו פשעי מין מול משפחה או בני זוג. אלה תיאורים קשים, שגם אני שמדברת אותם כבר תשעה חודשים, עדיין קשה לי לדבר עליהם, וזה כל פעם חי מחדש.

שלמה אהרונישקי: אתן ממשיכות את הסיוע?

העדה: ברור שאנחנו ממשיכות את הסיוע. אני גם אגיד שעשינו איזשהו מחקר אחר שבחן איך השפיעה המלחמה על נפגעות שמתמודדות עם פגיעה מינית לפני המלחמה. יש לנו אוכלוסייה מאוד גדולה, שבעצם המלחמה מהווה סוג של טראומה על טראומה עברה. אנחנו ממשיכות את איסוף המידע. יש מידע שנאסף שקשור יותר לשבי. עוד לא עשינו ניתוח שלו, הוא לא מספיק מעובד, אבל יש גם עדויות שיצאו החוצה על פגיעות מיניות שהתרחשו בשבי.

- רפי בן שטרית: יש לכן מידע על מחבלים שביצעו פשעי מין שנמצאים במעצר?
- העדה: אני ראיתי בתקשורת שפורסמו כמה מחבלים שדיברו על פשעי מין שביצעו. אני לא בדקתי את זה, זה המידע היחיד שיש לי.
- שלמה אהרונישקי: מה הסטטיסטיקה פחות או יותר?
- העדה: לא עסקנו בכמויות, אלא יותר בניתוח תוכן. כל קטגוריה היא כן לא על סמך סיפור אחד. יש שיטה שצריך להיות לפחות שלוש-ארבע עדויות שחוזרות על אותו דפוס כדי שאגדיר אותו כדפוס. יש מסה של חומר, אבל אני לא רוצה להגיד סתם מספרים.
- שלמה אהרונישקי: קיבלתן שיתוף פעולה מהנפגעות? אני רוצה לשאול אם הדוח שלכן, הנתונים, בעיניכן הוא דוח ממצה ומלא? או שאולי להערכתן יש לא מעט שלא משתפות פעולה ואתן לא יודעות את הסיפור שלהן?
- העדה: אמרתי קודם שבאני מאמינה שלנו לא נרדוף אחרי אף אחת. אני יכולה להבין את הרצון הזה. לא נדבר על זה, ואנחנו גם לא מדברות על מידע שהגיע אלינו, אבל הגיע אלינו מידע. אני מניחה שהדוח לא מכיל את כל האירועים, שיש הרבה מאוד דברים שאנחנו לא יודעים. גם ספרות המחקר מדברת על זה שלנפגעות לוקח הרבה מאוד שנים לצאת החוצה. אני חושבת שאולי חלקן שיצאו עשו את זה כדי לקדם שחרור חטופים. אני מניחה שייקח זמן עד שנדע את האמת.
- שלמה אהרונישקי: אתן ממשיכות את המחקר?
- העדה: אנחנו ממשיכות את איסוף הנתונים והניתוח שלהם. התמונה היא מאוד קשה, שמתקבלת ממצרף כל העדויות, ומהשיטתיות והחומרה של הדברים שבוצעו. זה גם לא נראה כמו דחף של מחבל כזה או אחר בזירה כזאת או אחרת, זה נראה כמו משהו שיטתי שהיה לו דפוס, שהיה לו כוונה עם הרבה תשומת לב להשחתה

של איברי מין. אני לא יודעת אם זה סימבולי של הרבייה שלנו, אני לא יודעת להגיד מה זה אומר, אבל אנחנו כן יודעים שהייתה פגיעה מכוונת באיברי מין של נשים ושל גברים שנראתה בכל הזירות. זה אחד הממצאים היותר קשים שעלו מהדוח הזה.

שלמה אהרונישקי: יש לי שאלה קצת סקרנית לשלבים הבאים. קורבנות, נשים, גברים, משתקמים אחרי אירועים כאלה בדרך כלל?

העדה: כן. אני רוצה להגיד שגם בעולם יש מקרים של ניצולות של אירועים כאלה שהמשיכו הלאה. אני חושבת שכולנו כמדינה מכירים אירועי עבר זוועתיים, ועדיין השתקמו והמשיכו את החיים, הקימו מדינה ואנחנו פה. אז כן, אפשר להשתקם. צריך גם הכלה והכרה, הצורך המשמעותי של נפגעים ונפגעות זה להכיר בפגיעה שלהם ולא להכחיש אותה. במובן הזה התגובה העולמית הייתה קצת קשה בהקשר הזה. אנחנו כאזרחים צריכים לאפשר להם להחלים, ומצד שני לתת הכרה במעשים שהיו ולא להקל בהם ראש.

שלמה אהרונישקי: כשאת מסכמת כרגע את כל התהליך של האיסוף ושל המחקר, גם המדינה מטפלים בזה כמו שצריך, מודעים לזה? או יש לך הצעות להמליץ מה צריך או מה חסר במדינה כדי להתמודד עם זה?

העדה: למיטב ידיעתי, משטרת ישראל ופרקליטות עוסקים בזה ואוספים את המידע. אני לא מכירה גורם שמתכלל את האיסוף של מידע של פגיעות המין שבוצעו, ואני חושבת שיהיה ראוי שיהיה גוף שיעסוק גם בעדויות, בראיות, בנרטיב של מה שקרה, וגם בטיפול בנפגעים וגם בנפגעים בסדר שני, קרובי משפחה, ועדי ראיה שגם הם נפגעים בצורה משמעותית. גם לזה ראוי לתת את המקום.

- רפי בן שטרית: אני שואל בזהירות הנדרשת, האם יש לכן מידע לגבי פגיעות מיניות או פשעי מין שמתבצעים כעת בחטופים או חטופות?
- העדה: אין לי מידע קונקרטי. אני לא מחזיקה במידע כזה.
- שלמה אהרונישקי: מי הגוף שמטפל בהם במדינה? איך זה מתנהל?
- העדה: משרד הרווחה ומשרד הבריאות, ומשרד המשפטים במובן הראייתי. אבל יש היענות לטפל בזה.
- שלמה אהרונישקי: הבנתי.
- העדה: אבל על פניו יש, יש תקציבים והם מקבלים טיפולים.
- שלמה אהרונישקי: הבנתי.
- העדה: כן, יש טיפול בזה. המדינה מתעסקת בזה.
- שלמה אהרונישקי: הצטבר ניסיון. אתן התחלתן משורה? הייתן בשורה?
- העדה: אני הייתי בשורה בשלב מסוים. בשורה היו הרבה עדויות של גופות שהגיעו עם סימנים מאוד ברורים, כן.
- שלמה אהרונישקי: נעשה שם איסוף ותיעוד של הדברים?
- העדה: ככל שאני יודעת לא נעשה איסוף ראייתי פורנזי. הם אומרים שהגיעה כמות מטורפת של גופות באותו שלב, כולנו יודעים איך נראתה המדינה. שוב, אני לא יכולה לדבר בשמם, אבל להבנתי היה תעדוף של זיהוי והודעה למשפחות על פני איסוף פורנזי. וזה באמת פעם ראשונה שמדינת ישראל מתמודדת עם אירוע כזה, אז היא לא הייתה ערוכה.
- שלמה אהרונישקי: היו בעולם דברים דומים?
- העדה: בוודאי, החל מיוגוסלביה לשעבר, אוקראינה לאחרונה, רואנדה, מקומות כאלה ואחרים, וכרגע נראה שהיו שם הרבה יותר נפגעים. אם אני צריכה לשרטט את

מעגלי הטרואומה, כולנו כחברה הושפענו מאוד מהדבר הזה, וזה חותם שיישאר פה כנראה עוד הרבה שנים.

רפי בן שטרית: זה יהיה נכון לומר שארגוני נשים בעולם כולו מתייחסים אולי באדישות כלפי פשעי המין שבוצעו פה ב-7.10?

העדה: אני יכולה להגיד כארגון שפעיל בזירה הזאת, הייתה ציפייה שיהיה יחס מהעולם לפגיעות המיניות שקורות פה, וההתעלמות ואפילו הכחשה הייתה מאוד קשה בהתחלה. בשלב מסוים נציבת האו"ם כתבה את הדוח שלה שמאשר שבוצעו פה פשעי מין, אבל לא נעשתה פעולה באמת ראויה במישור הבינלאומי.

שלמה אהרונישקי: זאת אומרת הדוח נכתב, הופץ, ואת לא יודעת שמישהו טיפל בזה, במשמעות או במסקנות.

העדה: עובדה שהחטופות והחטופים עדיין נמצאים שם. זה חלק מההתעלמות של העולם ממה שקורה. אחת הזעקות שלנו בעולם היא באמת התערבות להפסיק את הסיטואציה הלא נתפסת הזאת.

שלמה אהרונישקי: ברור. עוד משהו את רוצה להחכים אותנו?

העדה: אני מסתכלת בעיניים כל פעם שאני מדברת על הנושא הזה, וזה נראה שאני רק מייאשת. צר לי.

רפי בן שטרית: אם הייאוש היה עוזר, היינו כולנו מיואשים.

העדה: ייאוש הוא לא תכנית עבודה, אני מסכימה. כולנו באותו צד. כרגע יש לי עותק של הדוח פה, אם אתם רוצים. אמנם הוא באנגלית, אני מצטערת שאין עותקים בעברית. אנחנו מדברות אותו בכל העולם ומנסות שידעו ושזה לא יישכח. אני חושבת שהאכזריות של מה שבוצע פה, הכותרת פשעי מין ומגדר מאוד קטנה לעומת הפרטים והאכזריות הלא אנושית שבוצעה פה כלפי נשים, גברים, אנשים

עם ילדים, מבוגרים, משפחות שלמות. זה משהו שהמילים לא מצליחות אפילו להמחיש, זה משהו שחשוב שיישאר ולא יימחק ויבלע בתוך הקונטקסט הבינלאומי.

יהודית גריסרו: כשאתן עוסקות בזה, זה בוודאות לא יימחק. ועל זה תודה.

העדה: אנחנו באמת נחשפנו לכל כך הרבה דברים קשים, זו מטרה חשובה.

שלמה אהרונישקי: הקורבנות משתתפות בפרסום בעולם? בסיפורים?

העדה: יש נפגעות שהולכות ומדברות את זה. יש נפגעות שמאוד חשוב להן שידעו ולפעול

למען שחרור החטופים והחטופות. כל אחת שתעשה מה שמתאים לה להחלמה שלה, ואנחנו צריכות לאפשר להן את ההחלמה כפי שמגיע להן.

שלמה אהרונישקי: איזה היקף זה בערך?

העדה: אני לא יודעת להגיד מספרים, ולא רוצה להגיד ולטעות. אבל היו.

שלמה אהרונישקי: עשרות, מאות?

העדה: עשרות אני מניחה. גם יכול להיות שמאות.

שלמה אהרונישקי: זאת אומרת עדיין מבחינתן סטטיסטית רב הנסתר על הגלוי?

העדה: אני מאמינה שכן. אנחנו גם רואים, אנחנו כל יום שומעים עוד סיפור ועוד אירוע,

דברים ממשיכים לצאת. חלק גדול מהנפגעים והנפגעות מצאו את מותם באירוע הזה, ואת זה אנחנו יודעים מהגופות והעדויות שהגיעו משורה. המשוואה ההגיונית אומרת שאנחנו יודעים חלק קטן ממה שאירע ב-7.10.

שלמה אהרונישקי: ברור. טוב, מה אני אגיד לך? עבודת קודש אתם עושים. בטוח שלא קלה. כמו

שיהודית אמרה, תמשיכו לשמר את זה, כי לעולם ולאנשים בדרך כלל יש נטייה לשכוח, בעיקר דברים קשים שלא רוצים להתעסק בהם.

העדה: כן. תודה.

שלמה אהרונישקי: תודה לך.

רפי בן שטרית: תודה.

יהודית גריסרו: תודה.

העדה יוצאת מן האולם.

נכנסים העדים מר עוזי בן רובי וגב' מירב בן רובי, הוריה של עדן בן רובי ז"ל.

שלמה אהרונישקי: אחר צהריים טובים. משפחת בן רובי, שלום לכם. הרבה תודה שהסכמתם להגיע ולספר את הסיפור שלכם. נשמע בחפץ לב. לפני שנתחיל, אולי תספרו לנו קצת על עדן שלכם, ככה עוד לפני שנכנסים, אם נוח לכם. אם לא זה גם בסדר.

העדה: קודם כל, זאת עדן שלנו. עדן שלנו הולכת איתי לכל מקום כרגע.

שלמה אהרונישקי: היא הייתה בסרט עם הבלונדיני הזה בטלוויזיה?

העד: מה שהיה לאחרונה, לא. עדן בת 23, ילדה של כף, של חיים, של ליהנות מהחיים בכל רגע. עוד לא הייתה סגורה על עצמה לאיזה כיוון הייתה רוצה ללכת. ילדה עם כשרון ענק. היה לה גב חזק מהבית, תמכנו בה. זהו. כל החלומות שלה התנפצו לה לרסיסים.

שלמה אהרונישקי: היא הייתה הולכת למסיבות קבוע?

העד: לא, בכלל לא. היא הלכה למסיבה הזו רק בגלל בן הזוג שלה. הוא תכנן גם כן להקים איזה אירוע כזה, אז הוא רצה ללכת ולקחת רעיונות. עדן שלי, שהיא אמנית בנשמה, רצתה לצלם את הזריחה. היא הגיעה רק ב-4:30 לפנות בוקר. יש לנו תמונות שהיא צילמה את הזריחה, שלשם כך היא הגיעה. 6:30 התחיל הבלגן, 8:02 הייתה השיחה האחרונה שלנו.

העדה: מאז היא כבר לא הייתה זמינה.

שלמה אהרונישקי: שיחה קולית או בוואטסאפ?

העדה: היא התקשרה ב-8:02 לשיחה בדיוק בזמן שדיברתי עם המשטרה. יש לי את

ההקלטה שאני אומרת לנציג במשטרה שהיא איתי על הקו, והיא מספרת שיורים

עליהם. אני אומרת לו שהיא אומרת שיורים עליה עכשיו, מה עושים?

העד: אני רוצה להבין למה המשטרה לא עדכנה אותנו ההורים מ-6:30 בבוקר עד שעה

שמונה, תשע, עשר שאנחנו מתקשרים ומבקשים מידע. כל מה שהם עושים זה

לוקחים מאיתנו מידע, לא מעדכנים בכמות המטורפת של מחבלים שחדרה. אם

המוקד הטלפוני היה יעיל יותר, יכול מאוד להיות שהייתי יכול לכוון את הקשב שלי

לדברים אחרים. אני לוקח אחריות על המוות של הבת שלי בכך שלא הבנתי מה

קורה באותו יום. היא שאלה אותי אם להיכנס למיגונית, וכל העצות שהיו לי באותו

יום רק גרמו לה להירצח. עצם זה שהמשטרה הייתה המוקד שאמור לתת לי מידע

ולהכווין אותנו לאן ללכת לא הייתה, והפנתה אותנו לכל מיני מועצות וכיתות כוננות

ואנשים פרטיים.

העדה: 104, 105, 106 וזה. התקשרתם לזה, פתחתם תיק פה, שלחתם מיקום פה,

הבאתם לנו כזה. בעצם התעסקנו בשעות הראשונות רק בלדת מידע למשטרה,

במקום שהם יביאו לנו.

העד: שיבואו לעזור לה, ובעצם שום דבר. המוקד הטלפוני לא היה קיים. הוא ביקש

מידע. הוא הפך להיות מודיעין לקבלת מידע בלבד. לא היה שום נציג באותו יום

בטלפון. כל מי שפנינו אליו. פנינו גם לפיקוד העורף. הלכנו לנקודת משטרה וישבנו

שם. שום דבר, כלום. הגענו בערב ללהב 433. כל הזמן לוקחים ממני מידע. אני

נאחז באדים שיש עוד סיכוי, ובעצם כבר לא היה שום סיכוי. לפי מה שאני הבנתי,

כבר באותו יום הבת שלי הייתה מתה, בשעה 14:00 התחילו להוציא אותם

מהמיגונויות, ולא ידענו שום דבר. לא קיבלנו פריטים של הבת שלי, כל מיני תכשיטים שהיא ענדה.

העד: האישה שטיפלה בבת שלי, והסבירה לי שהם הרוגי מלכות, והם מוציאים בעדינות כדי לא לפצוע אותם ושמה את השקית בצד, ואנחנו סיימנו את הקבורה, באים לקחת את הדברים שלה, והם אומרים וואי, אנחנו לא יודעים איפה זה. המשטרה לקחה, הולכים למשטרה, הם אומרים זה לא אצלנו.

העדה: עד היום לא קיבלנו כלום.

העד: בסוף לא קיבלנו שום דבר.

העדה: עירבתי אפילו את נשיא הממשלה. ניסיתי דרך להגיע, אין, שום דבר לא קיבלתי. אלה הדברים האחרונים שלה.

העד: בגידה של המדינה. ממש בגידה של המדינה. אם הייתה לי האפשרות, זורק את כל מה שיש לי פה ועף מהמדינה הזאת. פשוט אכזבה. כישלון של הצבא, לא היה צבא באותו יום. לא היה לנו צבא באותו יום. המודיעין הרג את הבת שלי. הלכה לרקוד, חזרה מתה, עם רסיס כזה כאן בתוך הרקה. בגלל שההוא ישב שם.

העדה: תקשיבו, אנחנו כועסים מאוד, כי כל זה היה צריך להיגמר אחרת.

העד: ואף אחד לא ייכנס לכלא.

העדה: זה לא פייר, למה הילדים שלנו הופקרו? כל זה היה צריך להיגמר אחרת.

העד: 1200 ילדים גמרו את החיים שלהם. ועוד חצופים שואלים אותי אם ידעתי לאן היא נוסעת. המדינה אישרה את זה. אנחנו בארץ ישראל. מותר לה ללכת לשם. ולא, לא ידעתי איפה המסיבה, ואני לא כועס על עצמי על זה, כי הבת שלי בוגרת, בת 23, היא נסעה להודו והייתה בחצי מהעולם, ואם היא הסתדרה שם, היא יכולה להסתדר במסיבה בדרום.

העדה: אני אקריא מה היא כתבה לי באותו בוקר. אני רוצה שידעו ויבינו מה עבר לילדים שלנו בראש ברגע האחרון. היא כתבה לי "אימא אין לי קליטה, אני בממ"ד" (מיגונית), היא רושמת לי "יש טילים כבר חצי שעה", ואז היא רשמה לי "שומעת? תתקשרי דחוף למשטרה".

שלמה אהרונישקי: היא מבקשת מכם שתתקשרו למשטרה?

העדה: היא התקשרה למשטרה.

העד: וכנראה קיבלה מה שאנחנו קיבלנו, איפה את.

העדה: היא רשמה: "יש טילים, לא שמעת? שומעת, תשלחי לפה ניידת דחוף, יש פה יריות של מחבלים וירו בידיד שלנו". שלחה לי מיקום, ליד רעים בכביש בממ"ד ציבורי.

העד: אני מתקשר למשטרה, היא שואלת אותי איפה היא, אמרתי לה ולעוד אלף נציגות אחרות איפה היא נמצאת. תגידי לי מה קורה? תגידי לי שיש מחבלים שפורצים ממלא כיוונים, אני אגיד לה לחפור את עצמה באדמה בשדות. הלכתי למיגונית, ואני בתור אבא מנסה לראות מה יש מסביב להבין. מלא שדות פתוחים. כאילו תרוצי, רק תשכבי. אל תהיי שם. מלכודת עכברים. גם על זה אני כועס, מתו כמו עכברים, קרוב לארבעים אנשים במיגונית אחת זרוקים אחד על השני, שמתפללים שאלה שלמעלה ימותו כדי שאלה שלמטה יוכלו לשרוד. הם התחפרו מתחת למתים כדי לשרוד, שמענו מניצולים. לא ידעו מי חי, מי מת. זרקו רימונים. אני לא יודע מה שעת המוות של הבת שלי. אני לא יודעת אם היא גססה בסבל. אני לא יודע כמה היא סבלה. אין לי מושג.

העדה: "אנחנו ארבעים איש בממ"ד פתוח. תעדכני שהזמנת משטרה, אין פה קליטה,

מבחינתי הכול טוב, רק ניידת לפה, פליז, אני מתה מפחד, יש לפה חדירה. אני

מתה מפחד אימא". רשמתי לה אין בעיה עדן, אני מזמינה. ואז היא כותבת לי "אימא מה עושים? אני מפחדת". אני שואלת אם המקום נעול, היא אומרת לי מה זאת אומרת נעול אני לא מבינה. היא אומרת לי "פתחו את האזור".

העד: נתנו הנחיות הפוכות ממה שהיינו צריכים להגיד לה.

העדה: ב-7:56 "היו פה יריות. אימא, היו פה יריות, ירו פה, אימא ירו פה. אימא אימא אימא דחוף דחוף ביטחון לפה אימא דחוף" ואני רושמת לה, 7:56 "אני עם המשטרה על הקו", "שיבואו פליז. הם באים?", רשמתי לה ששלחתי להם מיקום. היא אז כתבה "פליז שיבואו. פליז, יורים שוב אימא, עוד פעם באו אימא, דחוף שיביאו".

העד: המשטרה הגיעו לקראת שתיים-שלוש להוציא את הגופות.

העדה: בשעה 8:02 הייתי בשיחה איתה, ואז נגמרה השיחה, והיא שלחה לי את ההקלטה האחרונה. אני אשמיע אותה. (משמיעה, נשמעים קולות ירי ורימונים). כאילו מה? איפה הם היו?

העד: את ההקלטה הזו שמענו רק לאחר שבועיים.

העדה: יותר, זה היה בינואר. זו הקלטה שבעצם עדן שלחה אותה ולא היה לה קליטה, והיא לא נשלחה.

העד: שלחנו אותה בבית, שלח מחדש.

העדה: וזו ההקלטה והאחרונה.

שלמה אהרונישקי: עשיתם בדיקה מה קרה לה?

העדה: אנחנו לא יודעים.

העד: מה זאת אומרת לאן היא הגיעה?

שלמה אהרונישקי: את המסלול שלה.

- העדה: אני עשיתי תחקיר. אני חוקרת את הרצח של הבת שלי לבד. אני פשוט יצאתי לשם בשש בבוקר, עשיתי בדיוק את מה שהיא עשתה.
- העד: לפי הסרטונים שיש לנו.
- העדה: יש לה סרטון שהיא מצלמת כשהיא נוסעת בנסיעה, והיא מצלמת שהיא עוברת את המיגונית של רעים מצד שמאל. הם פנו מהמסיבה ימינה כי ככה הנחו אותם.
- העד: הם קודם יצאו שמאלה, הכביש חסום, אמרו להם לא. נסעו לצד השני לכיוון אופקים.
- העדה: במסיבה היה כרוז שאמר לא לפנות שמאלה לכביש 4, הכביש חסום, תפנו ימינה. וכך התחיל הפקק, כולם פנו ימינה. בגלל שעדן הגיעה כמעט אחרונה למסיבה הרכב היה קרוב והיא הצליחה לצאת. אנחנו רואים בסרטון שלפני שהיא הגיעה למיגונית, זה היה ישר אחרי האזעקה, 6:40, הם פנו ימינה, עברו את המיגונית של רעים, המשיכו ישר. היא גם אומרת בסרטון "סע סע" לבן הזוג שלה.
- העד: את מדלגת על זה שהם הגיעו לאופקים.
- העדה: הגיעו לשם, והם הגיעו למחסום משטרתי.
- העד: אמרו להם לא להיכנס, ואז הם הסתובבו ונסעו חזרה לכיוון רעים, ראו את המיגונית של רעים מצד שמאל. אחר כך הגיעו למחסום השני, ולא הייתה להם ברירה וחזרו למיגונית בבארי. המשטרה לא נתנה להם לצאת מכביש 232.
- העדה: זה נשמע לכם הגיוני?
- העד: ידיד של עדן שהיה ברכב אחר שפרץ את המחסום המשטרתי ונסע לאופקים, שרד.
- שלמה אהרונישקי: החבר שלה גם נרצח?
- העדה: כן, באותה מיגונית.

- שלמה אהרונישקי: מישהו מהמיגונית ניצל? דיברתם איתו?
- העד: כן, הייתה אצלי בבית לפני שבוע, הסבירה לנו הכול באומץ. זה היה לא קל בכלל לה לספר את מה שקרה, ולנו לשמוע את מה שיש לה לספר. זה היה מאוד קשוח. זוועה. האבא חילץ, היה איזה אבא שחילץ. לא מישהו מהצבא או מהמשטרה. הראשון שהגיע עם הבן שלו היה אבא. הוא בדק לכל אחד ואחד מהנרצחים שם דופק, ולמי שהיה דופק הוא פשוט הוציא אותו והכניס שבעה-שמונה לרכב שלו ונסע.
- העדה: אם לא האבא הזה, גם הם היו מתים. פשוט הציל אותם, כי בעצם הגיעו אליהם רק בלילה הבנתי, להוציא את הגופות.
- שלמה אהרונישקי: שוטרים?
- העדה: לא יודעת, צבא. בלילה.
- העד: יש לנו את הסרטון מהמיגונית שמוציאים את הגופות באור יום, וזה חיילים.
- העדה: מה שקרה בעצם שאנחנו מ-8:02 שניתק הקשר עם עדן, והיא כבר לא הייתה זמינה, בשעה חמש בבוקר ראינו את הטלפון של עדן זז.
- העד: יום למחרת.
- העדה: כן, זה היה חמש לפנות בוקר בעצם של ה-8.10. נשבעת, חשבתי מחבל. עוד לא ידענו מה קורה, חשבנו מחבל לקח אותה. אני מתקשרת שוב למשטרה.
- העד: לא ידענו, אמרנו אולי. לא יודע, לא מסתדר.
- העדה: אמרנו עדן לא תיתן את הטלפון שלה לאף אחד, היא תמיד צמודה אליו, ואנחנו רואים שזה זז. לא היה עם מי לדבר מהמשטרה, אז אמרתי לעוזי אתה נוסע אחריה, לא אכפת לי.

העד:
 התקשרנו למשטרה ואמרנו שאנחנו רואים את הטלפון בתנועה, נתנו את המספר, לעשות איכון. אני אומר לה באיזה צומת נמצא הרכב. היא אומרת לי אני שולחת ניידת. תוך כדי אני יוצא מהבית, אני רואה ניידת מולי בצומת. אף אחד לא הגיע לשם. בלבלו לי את המוח בטלפון. שום דבר, נתנו לי סתם, טרטרו אותי סתם. בעצם כשהגעתי לשורה נכנסתי פנימה איכשהו, בהתחלה לא נתנו לי להיכנס, הסברתי להם את המצב אז נתנו לי להיכנס. נכנסתי עם הרכב עד לנקודה שאמרו לי לעצור, עמדתי ופתאום אני רואה במרחק 100 מ' שתי משאיות מאוד גדולות ברוורס ושמוציאים שקים לבנים. ככה אני הבנתי. אני חזרתי הביתה וישר סיפרתי למירב בבכי, ואז חברים ניסו לנחם אותנו.

העדה: מה פתאום, זה בסיס צבאי, לא קשור אלינו, אנחנו אזרחים.

העד: אנחנו נאחזים באדים, ולא היה שום דבר. לא היה עם מי לדבר. עוד ביום השני על המשטרה אני פחות כועס. אבל ביום הראשון כשיודעים כבר מהצבא מלפנות בוקר שכבר קורה משהו, בוא נגיד לא בשלוש ארבע וחצי, אבל בחמש וחצי אתם כבר יודעים שקורה משהו, תסגרו את המסיבה. למה לקחת סיכון? למה אף אחד לא יודע שיש מסיבה?

העדה: אני רוצה להשמיע להם את ההקלטה כשעוזי חזר משורה עם המשטרה. "בקיצור, אני נסעתי לשם וזה בסיס צבאי, שורה." הנציגה אפילו לא יודעת על מה מדובר. "זה בסיס של נפגעי מלחמה, ואני רוצה לדעת למה הטלפון של הבת שלי שם." "אני לצערי לא יודעת להגיד לך, אבל אני אנסה שיצרו איתך קשר". "לא, רגע, תביאי לי את המפקד שלך עכשיו. אין לי מה לדבר איתך. עכשיו. בסדר?" "תמתין איתי רגע על הקו". [ממתינים על הקו]. "היי שלום לך" "וברכה עם מי אני?" "אני עוזי" "איך אני יכול לעזור?" "הבת שלי נעדרת מהמסיבה, היום הטלפון הגיע

לשורה. זה בסיס לנפגעי מלחמה. אני רוצה בבקשה שתברר לי למה הטלפון שלה שם, ואם היא נמצאת שם. אני לא יכול". "אני קו חירום, אין לי את היכולת לברר". "אני לא יכול להעתיק את מספר הטלפון, רק מישהו מכוחות הביטחון". "אני מסביר לך, יש כרגע כוחות שמתנהלים מול כל מי שנעדר. אחד זה 105 שמרכזים את כל הנעדרים. השני זה 104 של פיקוד העורף". צחוק מעבודה. "כמו הבחורה שענתה לי לפניך, היא לא יכולה לעזור לי בשום דבר. אף אחד לא יכול לעזור לי בשום דבר. אני צריך בן אדם מוסמך שיתן לי תשובות, ואני לא יודע מי. תיגש למפקד שלך, שהמפקד שלך יגש למפקד שלו. אני צריך שמישהו יתקשר אליי וילווה אותנו ההורים, אנחנו לא יכולים יותר". "זה דרך 105". "אז שהמפקד שלך יתקשר ל-105. אנחנו לא מרכזייה. אנחנו לא יכולים". "אני מצטער, אני לא יכול לעשות את זה". "אז תביא לי את המפקד האחראי עליך". "אין מפקד מעליי כרגע פה".

שלמה אהרונישקי: איפה אתה נמצא בשיחה הזאת?

העד: בבית. אין לי מה לעשות.

העדה: אף אחד לא יכול לעזור לנו. למי לא התקשרנו?

העד: "תן לי מספר טלפון של מי שכן מטפל בזה. 105 לא יכולים לעזור לי. דיברתי

איתם". "מה הם אמרו לך?" "שהם לא יכולים לעזור. אין לי יותר למי לפנות. הם רק מבינים אותי כמוך. אני צריך שמישהו יביא לי טלפון של שורה שם של הגורם במחלקה שם, כל מי שמטפל בנפגעי מלחמה, אני צריך לדעת מה קורה. אתם לא יכולים להשאיר אותי חסר אונים, ורק תמונות רעות רצות לנו בראש". "מה הת.ז. של הילדה?" "32224271. בבסיס שורה יש את התשובות ואנחנו רוצים לקבל

- אותן. אי אפשר יותר". "אני לא בטוח ששם יש את התשובות. איך קוראים לה, עדן?", "כן". אתם מבינים בגדול. כלום. כלום ענק.
- העדה: תשמעו איך הוא מנתק גם את השיחה. הוא לא עזר לנו. קיבלת תשובות ממישהו? "פתחנו אירוע".
- העד: אין לנו שערות כבר. "
- העדה: כלום.
- שלמה אהרונישקי: מתי קיבלתם את ההודעה?
- העד: יום רביעי, ויום חמישי היא נקברה. פיקוד העורף דפקו לנו בדלת בצהריים, הבנו שזה עומד לקרות מכיוון שכמה שעות קודם לכן החבר שלה, יום לפני קיבלו גם את ההודעה.
- העדה: היו לנו שיחות עם המשטרה שאפילו היה איזה אחד שאמר לנו "אם הטלפון זז, זה אומר שהילדה שלכם זזה, זאת אומרת שהיא בחיים עם הטלפון ביד, ורגע אוטוטו היא תגיע". אתה אומר את זה בכזאת קלות? מי אתה?
- העד: ניסה לנחם אותך, לעודד אותך.
- העדה: משטרה תנחם אותי? על מה?
- העד: לא היו לו תשובות, ניסה לעודד אותך.
- העדה: יש פה איזה ארבעים שיחות מוקלטות עם המשטרה.
- העד: לא אמרו שיש פריצה מכמה מוקדים. אומרים יש מחבלים, אנחנו חושבים שניים שלושה, שבעה, דווקא יבואו איפה שהבת שלי בכל הגזרה הזאת? לא חששתי, גם כשהיא אמרה לי שיש מחבלים. אני בן אדם מטבעי הכי אופטימי שיש, אני מאמין שהדברים מסתדרים בסופו של דבר. כשהיא הרימה אליי טלפון ב-6:30 והיא אומרת לי יש פה טילים, אני אומר לה בצחוק דיוויד ברוזה יבוא לנגן לכם. לא

הבנתי מה קורה בכלל. בסדר, אני לא הבנתי, אבל יש גורמי מקצוע שיושבים וכאילו אמורים, וכמו שאמרו שהיה רק שני מסוקים על כל מדינת ישראל, ואלה יצאו להדממה. כאילו אנחנו שווייץ. אין לנו מלחמות. אנחנו לא עם שבע גזרות מסביב, יצאו להדממה. חיל האוויר ראו אותו טס לאיזשהו מקום, ההוא באילת הולך לריצת בוקר, אופניים, ארוחת בוקר, לא יודע מה. מה קורה פה?

העדה: ומילא, עד היום אין לנו אפילו תשובה אחת. אף אחד לא פנה אלינו.

העד: אף אחד לא לקח אחריות באמת. אף אחד לא לקח אחריות.

שלמה אהרונישקי: מישהו בקשר אתכם?

העד: אף אחד לא בקשר איתנו. ביטוח לאומי זהו.

העדה: שעושים עבודה נפלאה.

העד: זהו. אף אחד אחר. העירייה וביטוח לאומי עושים עבודה שאפו. אין לי מה לומר.

מהשאר? אף אחד. אם זה המשטרה פונה אלינו תבואו לתת עדות, מהצבא לא קיבלנו שום שיחה בחיים, ושום גורם מדיני לא פנה אלינו בחיים. אולי הנשיא בגלל שמירב יצרה איתו קשר, אז דרך הנציגים שלו. אבל באמת באמת שום דבר, לחלוטין. מקופחים לגמרי מהצד הזה.

שלמה אהרונישקי: אתם קשורים לקבוצה של הורים?

העד: כן.

שלמה אהרונישקי: בנובה שם זה?

העד: כן, אנחנו מראשון לציון, יש לנו מעין קבוצה כזאת שאנחנו נפגשים בימי שני מטעם

העירייה, מהסוציאלי.

העדה: חוץ מזה יש לנו קבוצה.

העדה: היינו בקפריסין, אז הכרנו הורים שכולים אחרים ממקומות אחרים. יש לנו קצת

חברים חדשים, לצערי. חברים למשפחת השכול.

שלמה אהרונישקי: יש לכם עוד ילדים?

העדה: יש לנו ילד בן 16.5, שקשה לנו אפילו לדבר על זה. תשמע, הבית שלנו השתנה

לגמרי. אנחנו בית פתוח לחלוטין, ולכל החברים והמשפחה יש קוד לדלת, היו לנו

חיי חברה וואו. חיינו טוב, נסענו, בילינו, קנינו, צחקנו. ברוך השם חיינו מצוין. הכול

עכשיו כרגע זה רק חומרים. הבית שומם. אתה מסתכל על משהו ואתה לא

מאמין. אני מחכה רק ל-7 באוקטובר כדי שנוכל להציע את הבית למכירה, שאני

אוכל לברוח משם, כי הזיכרונות פשוט גומרים אותנו. הבית שהיה בעצם בית

המקדש שלנו, שכל כך ששנו להגיע אליו. באמת הייתי מקצר את העבודה ומגיע

בזמן, עושה קניות ומסדר כדי שהכול יהיה יפה, וביום שבת קם מוקדם ומכין

לכולם את הכול. נגמר.

שלמה אהרונישקי: מה אתה מצפה היום שיהיה?

העדה: מה אני מצפה? אני מצפה קודם כל שיקחו את האחריות, כולם. מהדרג המדיני עד

הדרג הצבאי, כולם פה כשלו. אני מבקש מהמשטרה שגם כן, לא יודע, תעשה

איזה שינוי מאוד רציני בקשר למוקד. המוקד לא יכול להיות מוקד קוד. הוא צריך

להיות מוקד אנושי שנותן תשובות אמיתיות, ולא תשובות שמבקשים ממני מידע.

אני התקשרתי לבקש מידע, לא למסור מידע. נתתי לך את המידע הדרוש, עכשיו

תגידי לי מה את עושה איתו, תתני לי תשובות. לא קיבלתי. זה בסדר ששמים שם

ילדות חמודות שיודעות לדבר, אבל זה לא עוזר. תשתלטו על האירוע. אין שם

אחד שהיה יכול להגיד להורים שמתקשרים שהילדים שלהם בסכנת חיים? הודעה

אחת כזו, שמפורסמת אולי בטלוויזיה. כשקמתי בדקתי את הטלוויזיה, ראיתי את

כל הטיוטות הלבנות האלה, אמרתי למירב מה זה השטויותה אלה, זה כנראה עובדי עירייה, זה לא יתכן. איך ניידת עוברת ושלוש טיוטות חונות בצד. אני יכול להעלות תרחיש שאיזה מחבל רצח את השוטר והשתלט על הניידת? אני יכול להבין את זה? בטלוויזיה לא הבינו את זה, שאני אבין את זה? אני מצפה שיקחו אחריות כולם.

העדה: אני מצפה גם, יש לי המון שאלות, המון שאין לי תשובות אליהן. אני רוצה את התשובות האלה.

העד: אני גם מעוניין בעונשים, אני לא מעוניין שאף אחד יצא בנזיפה והורדת דרגה. מישהו גרם לרצח של 1200 ילדים. אז אם אתה לא עשית את התפקיד שלך כשהיית באילת, היו תחתך היה צריך להיות, או מישהו אחר. יש פה מספיק אנשים וקצינים שעושים השתלמויות בחו"ל, לומדים ומשכירים, והכתפיים שלהם מלאות בדרגות, אבל בקודקוד כנראה אין להם שם כלום. אם אף אחד לא היה יכול להגיד הורים יקרים, הילדים שלכם בסכנת חיים, תצילו אותם, תתקשרו ותגידו להם שיעשו כל מה שהם יכולים כדי לשרוד, אבל אף אחד לא היה שם.

העדה: הכול היה נגמר אחרת.

העד: ואני יודע שאף אחד לא יכנס לכלא, ואף אחד לא יאבד את הפנסיה התקציבית שלו, ולא יקרה כלום, הכול יישאר ככה. אני אוהב את המדינה, אני אוהב את הערכים, את המסורת, את השבת ואת הכול, אבל כרגע הכול התנפץ לי. יום הכיפור הקרוב שיבוא אני כנראה לא אצום. אני גם ברוגז עם אלוהים כרגע, אני לא שומר על שום מצווה, לא על נרות שבת ולא על אל רחום וחנון, כשאני אומר קדיש. איזה אל רחום וחנון? הבת שלי הייתה יותר צדיקה ממני בכמה רמות. צום גדליה, צום תשעה באב, אומרת לי חסר שלא תצום בכיפור. הייתה בחו"ל

בתאילנד, פסח, אכלה שבוע רק פירות כדי לשמור על כשרות. הוא לוקח לי את הטובים ביותר ואני נשאר פה בחרא? גידלתי אותה, נתתי לה כל מה שהיא ביקשה. קרעתי את התחת. הגעתי לפה צולע, הכול בשביל לתת לילדים שלי מה שאני לא יכולתי לקבל בזמנו. כל פעם אמרתי להם אני לבוש שחורים, ואתם תלמדו ותשכילו, אני אתן לכם כל מה שאתם צריכים, רק תצליחו. ניפצו לי חלומות. יותר כואב לי על אשתי ועל הבת שלי מאשר עליי. אני בן אדם משפחתי, אני אוהב את הבית ואת המשפחה שלי. הבית שלי והמשפחה שלי זו הנחלה שלי, וגמרו לי אותה. אני אומר לך, אני בפנים ריק. גמרו לי. אני כל יום לא מאמין, מסתכל על הטלפון, אני לא מאמין שהטלפון של הבת שלי שאני מחזיק אותו. אני לא מאמין. יש מסך כזה, שאתה לא יכול לראות מה קורה מהצד. כל החיים שלה פה פרוסים בפניי. היא לא נתנה לי רגע אחד לראות הודעה אחת, ועכשיו אני פה תופס את הטלפון. אני לא מאמין.

שמלא עוד בדם.

העדה:

אני לא מעז לשמוע הודעות קוליות, זה פשוט מרסק אותי. אני רגשי, וזה משפיע עליי. היו לי ימים שישבתי בבית, אני עולה על הכביש ואני בווהה. יום אחד הגעתי מראשון לציון לוולפסון, ואני לא זוכר כלום מהדרך. אני חוזר הביתה ואני אומר למירב שאני לא יוצא לעבודה. אני פשוט במחשבות. אני כאילו פה, אבל אני לא אני בתוכי. כאילו יצא ממני משהו, ואני על אוטומט, נסעתי באוטומט. נגמרו לי החיים, בקיצור. באמת אני חי למען המשפחה כרגע.

הכול התנפץ לרסיסים, באמת, מהיום הארוך הזה. אני כאילו לא מאמינה שעברה שנה. אנחנו עוד ב-7.10. אנחנו עדיין לא מבינים קרה. אנחנו עדיין לא יודעים איך, מה, למה. וכולם חזרו לשגרה שלהם, ואנחנו באמת בלי שום עזרה, שום מישהו

העדה:

שיבוא ויגיד לנו בואו, הנה, ככה היה, זה מה שקרה, זה האחריות שלי, זה האחריות שלי, פה הייתי צריך לעשות ככה. מישהו שיבוא וידבר וינהל איתנו דו שיח. אין. אין אף אחד כזה. אם אנחנו לא קבוצה גדולה של פרחי האור וילדי האור, שאנחנו שומעים ואנחנו מגלים לבד כל מיני דברים. אני נניח ידעתי שעדן הייתה במיגונית בבארי בזכות לוטן, בזכות הילה אביר שבעצם אמרה לי שאחד השורדים זיהה את עדן. יש לי סרטון של עדן במיגונית, אתה לא יודע איזה מיגונית זאת, הכול נראה אותו דבר. אם היא לא אומרת לי, מי יבוא ויגיד לי? הרי הם לא יודעים מאיפה אספו אותם, פשוט אספו אותם. הם לא צילמו את הגופות. אני לא יודעת בדיוק מה קרה לה. אני לא יודעת מתי. אני לא יודעת כמה זמן אולי היא גססה שם. אני לא יודעת, אולי בכלל היא הצליחה, ובשעה 14:00 היא התעלפה. אני לא יודעת. היו שם המון חומרי נפץ שזרקו עליהם. אני באמת לא יודעת. אני רוצה לדעת. אני רוצה לדעת שבסוף היא לא סבלה. אני רוצה לדעת שזה היה בבום אחד, והיא לא ידעה את זה. שהיא לא ידעה כל מה שקורה בחוץ.

זה מה שאני רוצה לדעת. זה דברים שאני לא יודעת.

העד: שהיא לא ראתה את החבר שלה נרצח מול העיניים.

העדה: היא בטוח ראתה...

העד: החבר שלה לוחם בנח"ל, הוא היה אמור להיות מגויס.

העדה: אני חשבתי שהיא חטופה.

העד: אם לא הייתי מזהה את עדן שלי, הייתי אומר שהיא אולי חטופה, כי אני לא יודע

כלום.

יהודית גריסרו: מתי הגיעו אליכם?

- העדה: כשדפקו לנו בדלת ביום שלישי בצהריים אני אמרתי לו, הם עמדו שם, "בבקשה תגיד לי שהיא חטופה".
- העד: היו לו עיני עגל כזה, רק מהמבט הבנתי שזה כבר...
- העדה: זה לא יכול להיות. הבת שלי מסתרת בכל מקום. היא יודעת לצאת ממצבים. זה לא יכול להיות. מה, היא חטופה? לא הגיוני.
- העד: פתאום אני עומד שם כשהוא מודיע לנו את זה, אני מסתכל על כולם מלמעלה, עוד שנייה הם צורחים, ואני עוד לא באירוע. הבן אדם הודיע לי שהבת שלי נרצחה ואני עומד ככה, וכולם כבר צורחים, ואני מסתכל על כולם מסביב. אני לא האמנתי, אפילו כשהוא אמר לי עדיין לא האמנתי.
- יהודית גריסרו: מאיפה הגיעו? מהמשטרה?
- העד: פיקוד העורף ועובדת סוציאלית של ראשון לציון. קצין מפיקוד העורף ועוד נציגה.
- יהודית גריסרו: תראו, האמת היא שאין מה לשאול, כי חוץ מלכאוב אתכם ולכאוב את הטרגדיה הנוראה, אני דוממת כי אין מה להגיד.
- שלמה אהרונישקי: גם לנו קשה, כי לא עברנו את זה. היחידי שעבר את זה זה רפי שהבן שלו נרצח בנחל עוז באותו יום. למי שלא היה ולא עבר את זה קשה מאוד להיכנס למה אתם מרגישים. אני מנסה להבין שהדבר המרכזי והקשה ביותר שאתם מרגישים אבודים ואתם לבד, אף אחד לא מדבר, לא מספר, אף אחד לא עושה כלום. וזה באמת קשה לשמוע.
- העדה: אנחנו כועסים רק בגלל שזה יכול היה להיגמר אחרת. זה לא היה צריך להיגמר ככה.
- העד: היינו רוצים שזה לא ייגמר ככה.
- העדה: יכולנו להציל אותם. יכולנו אנחנו.

העד:

אני מתחזק כמה בתי מלון, רשת מאוד גדולה בארץ. אני אחראי על בשר קפוא וגבינות. מתקשרים אליי בשתיים בלילה, אני הולך. זה רק סחורה של 100 אלף שקל. ילך? יזרקו אותי. אתה אחראי פה על ביטחון של מדינת ישראל, אתה לא עונה לטלפון בשתיים בלילה? התקשרו אליי מבנק משכנתאות, הסיעו אותי לבנק לאומי כי הייתה להם תקלה במזגן בחדר תקשורת. אז אני הקטן שאחראי על מזגן מזוגג בחדר תקשורת מתעורר ב-2:30, ולוקח את אשתי ונוסע למקום העבודה ועד חמש בבוקר שם, ובשמונה בבוקר במקום העבודה על מלא. אני שאחראי על בשר ומזגנים יכול לעשות את העבודה שלי? אני אחראי על בשר קפוא, לעזאזל. אם אני לא אבוא, יזרקו אותי מכל המדרגות. ואותו לא יזרקו מכל המדרגות. יטפלו בו. הוא מסודר. יש לי גם אשמה על כל המחאות, על כל הסרבנות. זה מה שהביא אותנו לשם, מצטער. המחאות האלה והסרבנות, יכולים להגיד שלא הייתה סרבנות, וגם אם לא, זה ערער את המעמד של הצבא. זה גמר אותו. לא יכול להיות שחייל שמטילים עליו פקודה לא מכיר את המשימה ומתחיל להגיד רק אם ואם. אתה חייל, תבצע פקודה. אתה לא רוצה? אתה לא בצבא. בצבא ממלאים פקודות. זה לא שהגעת לרמה מסוימת אז אתה חושב שאתה יכול לעשות מה שאתה רוצה. אתה עדיין חייל. המפקד הכללי למעלה, הרמטכ"ל, הוא זה שמחליט כן או לא. לא אתה. לא אתה הקטן. כמו שתשב במסעדה, שום סו שף לא אומר לשף מה לעשות. מה שהשף אומר זה מה שעושים, אז אותו דבר. כל הטייסים והמ"מים, לא יודע כבר מאיפה אני שומע את כל השטויות האלה. אתם חיילים. שילמנו לכם מאות אלפי שקלים, הכשרנו אתכם, טיפחנו אתכם. אתם צריכים למלא פקודה, אתם חיילים. אתם לא רוצים? תצאו. תוותרו על הפנסיה שלכם. בואו נראה אתכם אמיצים. בואו נראה כשזה מגיע לכסף איך אתם

מדברים. כל אחד במדינה עושה מה שהוא רוצה. זה מטמטם אותי. אם אתה שואל אותי זה גם האזרחים. אם עכשיו במצב הזה ככה עדיין ממשיכים, זה האזרחים. לא צריך להחליף את המדינה, צריך להחליף את האזרחים. לא רוצה לשמוע את החדשות. נוסע באילון, רואה שלט. פותח טוויטר, רואה. חלאס, שחררו ממני. גם כשעושים משהו טוב זה עדיין לא טוב. אי אפשר כבר.

העדה: ניצחון לא יהיה פה. אנחנו הפסדנו.

העד: מזמן.

העדה: את היקר מכול לקחנו לנו. ניצחון מבחינתי לא מעניין בכלל.

העד: הכעס הוא פשוט עמוק עמוק בפנים. זה דבר שלא יעבור. אני בן אדם שלא שוכח בחיים, אני זוכר לטוב ולרע, אני לא שוכח. זה לא יעבור לי פשוט. אני לא אותו בן אדם. האוכל, העבודה, הכול התחרבש לי. היום הגעתי ואמרתי למנהל שלי אני מאוד מודה לך, אני יודע שאני לא אני במשך השנה האחרונה. באמת, אני יודע שאני מפשל. אני אומר לו תודה רבה שהוא מבין אותי, על הסבלנות. לפעמים אני פשוט קם בבוקר ואני לא יכול לצאת. אני לא יכול. אני מרגיש בריא, אבל משהו בראש לא נותן לי. הראש שלי במחשבות.

שלמה אהרונישקי: אתם בטיפול?

העד: אנחנו שנה בטיפול פעמיים בשבוע, טיפול זוגי, כדורים. אני בן אדם שלא מאמין בכדורים. ניסיתי להיגמל לפני כמה ימים, תשמעי, את לא מבינה, הרגשתי שאני דופק את הראש בקיר עוד רגע. חזרתי מהר לכדורים.

יהודית גריסרו: עוזי ומירב, מה יאפשר לכם את ההתחלה של תהליך, אפילו לא יודעת לקרוא לזה.

שלמה אהרונישקי: לחזור לחיים.

- העד: אני לא יודע.
- העדה: אין לנו תשובה לזה. הלוואי שהכול היה חוזר ל-6.10. מה אני יכולה להגיד? לקחו לי את הדבר הכי יקר לי בחיים, את הבת שלי הבכורה.
- העד: בדיוק, שום דבר לא יחזיר לי את עדן.
- העדה: נשארתי עם ילד אחד. אין כאב כזה. אני לא ישנה בלילות. אני עובדת במקום מגיל 19, אני לא יכולתי לחזור לעבודה. אני לא יכולה. אני לא מסוגלת לקום מהמיטה בבוקר. זה קשה.
- העד: שום דבר לא יכול לעזור. להמתיק אולי את מתכוונת?
- יהודית גריסרו: לא, אני שואלת מהם הדברים שצריך שיקרו כדי שאתם תוכלו להתחיל-
- העד: במצב שאנחנו נמצאים כרגע אני מפחד לאבד את מה שנותר. כמו שאמרתי לכם מקודם, חיינו ברמת חיים מאוד טובה, וכרגע שנינו לא מתפקדים. אנחנו לא באותה רמה. לא מה שהיינו. ההוצאות שלנו קצת פחות, פחות ילד. אבל עדיין יש את ההוצאות השוטפות. אני מפחד לאבד את הקיים, אני לא רוצה לרדת נמוך יותר, לא רוצה שהבן שלי ירגיש שיש שינוי בגלל מה שקרה. נסענו לחו"ל מלא פעמים, היינו משפחה מאוד מגובשת, כל הטיולים שלנו ביחד. ברכב אנחנו ארבעה מושבים, קבוע. למלון נושאים שני חדרים. כל הסט-אפ פתאום התפזר. זהו. מה עוד אני רוצה? איזה סוג של ניצחון, איזה סוג של באמת לקיחת אחריות אמיתית, לראות עונשים. באמת לראות גזר דין של עונש. לא נזיפות ולא הורדה בדרגה ולא כל מיני חרטות למיניהן. כלא, כלא, כלא, כלא.
- העדה: מישהו צריך לקחת אחריות ולשלם על מי שהוא עשה.
- העד: אם זה ביבי, גלנט, הרמטכ"ל, רונן בר, חליוה וההוא שעכשיו קידמו אותו במקום חליוה - כולם צריכים כלא.

העדה: כולם צריכים לדעת שכל מה שקרה פה, קרה בגלל שהם ישנו בעמידה.

העד: מי שישן באותו לילה ולא ביצע את הדברים כמו שצריך, הייתה פה החלטה עם השלכות מאוד גדולות. זה לא לא התעוררתי, סליחה, שכחתי להביא את המפתח לאוטו. יהירות, שחצנות, אתה מבין.

שלמה אהרונישקי: אני מקבל את מה שאתם אומרים. חוץ מאשר לחבק אתכם ולבכות אתכם אין לי הרבה דברים. צר לי שכך הדברים מתנהלים. אנחנו יושבים פה בין היתר אולי לתקן את זה לפעם הבאה. שלא ישנו בעמידה כפי שאתם אומרים.

העד: דע לך שאני לא אופטימי בעניין הזה, ואני מאוד אופטימי. סלח לי, לא יקרה כלום. זו המדינה שלנו, פשוט לא יקרה כלום.

שלמה אהרונישקי: תודה לכם. סוף שבוע שקט.

העד: אמן. ביי.

העדים יוצאים מן האולם.

- הישיבה ננעלה -